

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filosofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Eva Majčková

Bezpečnostní otázky České republiky:
Případová studie energetické bezpečnosti

Bakalářská práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Markéta Žídková, Ph.D., M.A.

OLOMOUC 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 12. dubna 2011

Eva Majíčková

OBSAH

OBSAH.....	3
ÚVOD.....	4
1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ.....	8
1.1 BEZPEČNOST – DEFINICE POJMU, TERMINOLOGIE	8
1.2 HLAVNÍ AKTÉŘI MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI	14
1.3 ČESKÝ HISTORICKÝ KONTEXT	15
2 BEZPEČNOST ČR V ŠIRŠÍM KONTEXTU: Aktéři a strategie.....	19
2.1 AKTÉŘI ČESKÉ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY	20
2.1.1 Prezident	20
2.1.2 Vláda a jí podřízené orgány	23
2.2 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE A BEZPEČNOST ČR	26
2.3 ČR A VZTAHY S VELMOCEMI	33
2.4 BEZPEČNOSTNÍ OTÁZKY OD ROZDĚLENÍ ČSFR PO SOUČASNOST	37
3 PŘÍPADOVÁ STUDIE: ENERGETICKÁ BEZPEČNOST ČR	42
3.1 NEOBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE.....	42
3.1.1 Uhlí	43
3.1.2 Ropa	44
3.1.3 Zemní plyn.....	46
3.2 ALTERNATIVNÍ ZDROJE ENERGIE.....	51
3.2.1 Větrná energie.....	51
3.2.2 Sluneční energie	53
3.2.3 Vodní energie	54
3.2.4 Biomasa	57
3.2.5 Geotermální energie	60
3.2.6 Jaderná energie	62
3.3 VYŠŠÍ ENERGETICKÁ BEZPEČNOST	65
ZÁVĚR.....	67
PRAMENY A LITERATURA.....	69
PRAMENY	69
LITERATURA	78
ABSTRAKT	83

ÚVOD

V současné době je velmi aktuálním a diskutovaným tématem energetika. Hovoří se o ní jak v souvislosti se stále se zvyšujícími cenami energií, tak i v souvislosti s relativně častými výpadky dodávek plynu a ropy ze strany Ruské federace. Nejen odbornou společností je tudíž rozebírána i problematika diferenciací dodavatelů energií a možnosti zisku energie z alternativních zdrojů, s čímž je spojován i jejich dopad na životní prostředí. Rozmanitost názorů na vliv energetického zabezpečení České republiky na její celkovou bezpečnost vede ve svém důsledku na půdě nejen Parlamentu k neshodám, co se týče trvalejší energetické, bezpečnostní a zahraničně-politické koncepce. Autorka práce se při výběru tématu bakalářské práce inspirovala zmíněnou debatou a cílem práce je tudíž přispět do dané diskuze.

Pro uvedení do problematiky je nejprve zapotřebí charakterizovat výchozí hlediska a teorie. Z toho vyplývá nutnost přiblížit základní přístupy a termíny v bezpečnosti, mezinárodních vztazích a energetice. Významnou roli pro pochopení pozadí a kontextu problematiky hraje geopolitika spolu s teoriemi realismu a idealismu v mezinárodních vztazích, které tudíž prostupují práci. Užit byl empiricko-analytický přístup, z metod pak z důvodu analýzy historie metoda ateoretická. Jelikož energetická bezpečnost je jedním z typů bezpečnosti, hovoříme také o použití metody případové studie a SWOT analýzy. Cílem práce je potvrdit následující hypotézu: *Nahrazení ruských dodávek fosilních paliv snížením podílu obnovitelných zdrojů energie a jádra zvyšuje energetickou bezpečnost ČR.* V souvislosti s touto hypotézou budou řešeny následující výzkumné otázky: *Je vůbec reálné nahrazovat ruské dodávky? Existuje adekvátní možnost je v nějaké (jaké) době obejít?*

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první z nich se autorka práce zabývá teoretickým podložením celého díla. Uvádí čtenáře do děje vysvětlením základních pojmů a teorií. Jak už bylo výše naznačeno, podstatnými jsou, kromě bezpečnostní terminologie, i teorie geopolitiky a školy mezinárodních vztahů jako například realismus, idealismus a

v neposlední řadě tzv. kodaňská škola. Velmi důležité pro pochopení pozadí energetické bezpečnosti je zmínit hlavní aktéry mezinárodní bezpečnosti a nastínit historický vývoj České, potažmo Československé republiky v kontextu bezpečnosti a mezinárodních vztahů.

Druhá kapitola je zaměřena na bezpečnost České republiky v širším kontextu. Je zde lehce nastíněn vliv vybraných aktérů na českou bezpečnost, jimiž jsou: Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Evropská unie, Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj a Světová obchodní organizace. Postoje a politika zmiňovaných subjektů jsou velmi důležité pro situaci v České republice, neboť tento stát v srdci Evropy je nedílnou součástí všech uskupení. Mezi další vybrané relevantní aktéry patří Ruská federace a Spojené státy americké. Oba již po dlouhou dobu coby velmi silní a proti sobě stojící aktéři ovlivňují situaci na mezinárodní scéně a s ní i zahraniční politiku České republiky. České aktéry zastupuje prezident, vláda a jí podřízené orgány (ministerstvo obrany, ministerstvo zahraničí, ministerstvo průmyslu a obchodu a Bezpečnostní rada státu). Následně je pozornost věnována současné zahraničně-bezpečnostní politice země.

Třetí kapitola se zaměřuje již na samotnou případovou studii energetické bezpečnosti. Jsou zde rozebírány jednotlivé druhy energií. Nejprve se autorka zabývá třemi hlavními – neobnovitelnými – zdroji energie: uhlím, a především ropou a zemním plynem. Poté je pozornost věnována obnovitelným vyčerpatelným zdrojům energie, které představují biomasa a voda. Následuje analýza obnovitelných nevyčerpatelných zdrojů energie, čili slunce a větru, a poté geotermální a jaderné energie. U každého zdroje energie je vysvětlena podstata jejího využití, následně pak různé příklady z praxe. Autorka zde využívá SWOT analýzu, tedy rozebrání silných a slabých stránek, možností a hrozeb, které v bodech uvádí na konci každé podkapitoly zabývající se konkrétním druhem energie. Na závěr celé kapitoly pak autorka shrnuje své poznatky a odpovídá na výzkumné otázky.

Energetická bezpečnost patří mezi nová témata, a tudíž zatím není v literatuře příliš hojně zastoupena. Alespoň tedy co se týče děl dostupných v ČR. Odborníci na bezpečnost se problematiky dotýkají pouze v rámci širšího kontextu bezpečnosti. Do této skupiny patří i Barry Buzan a kolegové, kteří s ním pracovali na knize *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*.¹ Jak bude zmíněno níže, motivem k takovému postupu může být skutečnost, že energetická bezpečnost se prolíná jak s vojensko-politickými aspekty, tak třeba s ekonomikou či environmentalistikou. Vzhledem k rostoucí konzumaci energie a jejímu klíčovému významu pro existenci státu si zaslouží pozornost samostatně.

Mezi autory, kteří se energetické bezpečnosti věnují coby svébytné dimenzi, se řadí například americký vědec Daniel Yergin. Tento nositel Pulitzerovy ceny patří mezi přední odborníky na oblast energetiky. Svou definici energetické bezpečnosti – světově velmi rozšířenou a uznávanou – publikoval v článku *Ensuring energy security* v časopise *Foreign Affairs*.² Zabývá se jí i český odborník na energetickou bezpečnost Břetislav Dančák ve sborníku *Energetická bezpečnost a zájmy České republiky*.³ Docent Dančák patří mj. mezi spolupracovníky Energetické sekce brněnského Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity. Českou energetickou bezpečností se zabývá i Václav Bartuška. Nedávno byl jmenován vládním zmocněncem pro dostavbu JE Temelín, je však známý především jako velvyslanec ČR pro energetickou bezpečnost, kteroužto taky celkem často komentuje v médiích.

Zásadní význam pro zpracování této práce měla vedle četných internetových zdrojů publikace ministerstva obrany *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*.⁴ Představovala cenný zdroj informací pro

¹ BUZAN, Barry – WAEVER, Ole – DE JAAP, Wilde: *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. Brno, Centrum strategických studií 2005, 272 s. Blíže viz kapitola 1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ.

² YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. In: *Foreign Affairs*, březen/duben 2006.

³ DANČÁK, Břetislav: *Základní principy a východiska energetické bezpečnosti*. In: DANČÁK, Břetislav – ZÁVĚŠICKÝ, Jan (eds.): *Energetická bezpečnost a zájmy České republiky*. Brno, Masarykova univerzita 2007, 88 s.

⁴ KRÍŽ, Zdeněk a kol.: *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha, Ministerstvo obrany ČR 1998, 132 s.

první (teoretický) celek a spolu s knihou *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*⁵ pomohla autorce definovat hlavní aktéry ovlivňující zahraniční a bezpečnostní politiku ČR. Posledně zmíněná kniha editovaná brněnskými politology Michalem Kořanem a Martinem Hrabálkem tak představuje stěžejní literaturu druhého celku. Pro třetí část byla důležitá kniha dalšího brněnského vědce, Petra Musila, *Globální energetický problém a hospodářská politika se zaměřením na obnovitelné zdroje*.⁶ Jako jedna z mála se věnuje jak obnovitelným zdrojům energie, tak i nezařaditelným a neobnovitelným druhům energie, a to z hlediska zahraničního i domácího. Petr Musil je ekonom, který však vědecky zkoumá i obnovitelné zdroje energie, o čemž by se dalo uvažovat jako o faktoru snižujícím riziko jednostranného vnímání problematiky energetických zdrojů.

Autorka děkuje své vedoucí bakalářské práce Mgr. Markétě Žídkové, Ph.D., M.A. za poskytnutou podporu, rady a trpělivost při tvorbě a psaní této práce.

⁵ KOŘAN, Michal – HRABÁLEK, Martin (eds): *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2007, 156 s.

⁶ MUSIL, Petr: *Globální energetický problém a hospodářská politika se zaměřením na obnovitelné zdroje*. Praha, C. H. Beck 2009, 204 s.

1 TEORETICKÉ UKOTVENÍ

Aby bylo možno dobře porozumět problematice energetické bezpečnosti politiky České republiky, je nutné si nejdříve přiblížit bezpečnost jako takovou. První část kapitoly se tedy zabývá definicí pojmu a vývojem konceptu bezpečnosti. Pozornost je věnována geopolitice a geografickým rysům České republiky. Následně je charakterizován koncept energetické bezpečnosti. Nakonec autorka zmiňuje hlavní aktéry mezinárodní bezpečnosti, z důvodu vlivu na současnou politiku země uvádí stručný historický vývoj českých zemí z hlediska bezpečnosti a zahraničních vztahů.

1.1 BEZPEČNOST – DEFINICE POJMU, TERMINOLOGIE

Pojem bezpečnost nelze jednoznačně určit, definovat, jelikož se vztahuje k mnoha sférám života společnosti i jedinců.⁷ Miroslav Mareš doporučuje bezpečnost definovat jako „stav, kdy jsou na nejnížší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.“⁸

Podle Karla Tesaře „můžeme bezpečnost definovat jako stav absence vojenského ohrožení nebo tímto termínem pojmenovat takové sociálně-politické prostředí, v němž je zajištěna obrana před přímým ohrožením, případně může být existujícími prostředky eliminována jakákoliv nepřímá hrozba spojená s důsledky vnějších krizových poměrů pro bezpečnost státu či národa.“⁹ Dále Karel Tesař uvádí několik odlišných typů pojetí bezpečnosti – anglosaské, německé, francouzské a další. Relativně blízké si je pojetí anglosaské a německé, rozdíl je snad jen v nepatrně větším důrazu německého přístupu k obraně bezpečnosti zevnitř (proti vnitřním hrozbám).¹⁰

⁷ K tomu blíže STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*. In: BALABÁN, Miloš – DUCHEK, Jan – STEJSKAL, Libor (eds.): *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha, Karolinum 2008, s. 11-32.

⁸ MAREŠ, Miroslav: *Bezpečnost*. ZEMAN, Petr a kol.: *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno, Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, s. 13.

⁹ TESAŘ, Karel: *Pojem bezpečnost a jeho definice*. In: KRÍŽ, Z.: c.d., s. 6.

¹⁰ Tamtéž, s. 6.

„Navíc individua, společenské skupiny i jednotlivé síly (např. strany na opačných pólech politického spektra) vnímají ohrožení bezpečnosti skrze ideologická paradigmatata, v nichž se jejich myšlení pohybuje. Pocity jistoty či naopak ohrožení nejsou totiž nijak dány jen stavem ekologických poměrů nebo zhoršující se situací v oblasti mezinárodněpolitických nebo vnitřních (sociálně-politických, ekonomických a jiných) vztahů či ve sféře struktur, v nichž se tyto vztahy organizují (objektivní bezpečnost), ale jsou výsledkem reflexe těchto stavů a hodnocení jejich relevance ve vztahu k bezpečnosti z pozice toho či onoho subjektu (subjektivní bezpečnost).“¹¹

Z výše uvedeného je patrné další možné členění pohledů na bezpečnost a bezpečnosti jako takové. S otázkami bezpečnosti se setkáváme již velmi dlouho. Ještě ve 20. století na ně bylo nahlíženo především z vojenského – realistického – hlediska. Podstatou realismu je nedůvěra v ostatní, nedůvěra v možnost dlouhodobé mírové spolupráce, jelikož aktérům jde jen o jejich vlastní prospěch.¹² S tím úzce souvisí bezpečnostní dilema, kdy se jedna země v zájmu vlastní obrany vyzbrojuje, což vede druhou zemi k pocitu oslabení a k domněnku, že by toto vyzbrojování mohlo být namířeno proti ní. V obavách z nejhroššího se tudíž snaží o posílení své vlastní armády. V podstatě se tedy jedná o snahu každého státu být silnější než soupeř, což vede k závodům ve zbrojení, jak se stalo například v druhé polovině 20. století mezi Spojenými státy a Sovětským svazem. Studená válka dvou hegemonů tehdy výrazně bipolárního světa ukázala, kam až taková situace může zajít a jak blízko je pak k naprosté sebedestrukci světa. Zvláště 70. a 80. léta jsou tak mimo jiné i učebnicovým příkladem tzv. spirálovitého procesu.¹³

V průběhu 20. století je patrné oslabení realistického vnímání bezpečnosti idealismem. Idealistická škola se těší oblibě v období míru, jelikož

¹¹ TESAŘ, Karel: *Pojem bezpečnost a jeho definice*. In: KRÍŽ, Z.: c.d., s. 6.

¹² Viz například BURCHILL, Scott: *Realism and Neo-realism*. In: BURCHILL, Scott a kol.: *Theories of International Relations*. New York, Palgrave Macmillan 2001, s. 70.

¹³ Čili již zmíněné závody ve zbrojení. Viz EICHLER, Jan: *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha, Ministerstvo obrany České republiky- Agentura vojenských informací a služeb 2006, s. 28-29. Problematikou bezpečnostního dilematu se hlouběji zabývá Robert Jervis: JERVIS, Robert: *Offense, Defense and the Security Dilema*. In: ART, Robert J. – JERVIS, Robert (eds.): *International politics: enduring concepts and contemporary issues*. New York, Pearson Longman c2005, s. 178-198.

věří, že státy se budou chovat mírumilovně již ze své podstaty. Domnívají se totiž, že mír jim přináší větší ekonomický prospěch než by jim přinesla válka. Státy jsou na sebe tak navázány ekonomicky a politicky, že násilné řešení sporů nepřichází v úvahu.¹⁴ Zde pak hrají významnou roli tzv. hry s nulovým součtem (zero-sum games) a hry s nenulovým součtem (non-zero-sum games). V prvním případě jde o to, že vítěz určitého sporu může být jen jeden, v případě druhém pak mohou vyhrát – nebo lépe řečeno mít alespoň minimální prospěch obě zainteresované strany.¹⁵

Po skončení studené války se začínají objevovat tendence k rozšíření konceptu bezpečnosti. Nezastupitelnou úlohu zde sehrála kodaňská škola. Hlavními představiteli této školy jsou Barry Buzan, Ole Wæver a Jaap de Wilde. V rámci své analýzy bezpečnosti ji rozdělili do pěti sektorů: vojenského, environmentálního, ekonomického, společenského a politického. Každý sektor analyzují na základě jeho rozdělení do několika celků. Jako první zkoumají agendu daného sektoru bezpečnosti, poté referenční objekty a aktéry, následně logiku hrozeb a zranitelnosti a nakonec regionalizační dynamiku. Sektor energetické bezpečnosti však nijak samostatně nevyčleňují, zabývají se jím pouze v rámci sektorů ostatních.¹⁶ Na jednu stranu je to vhodný tah, jelikož energetická bezpečnost je opravdu velmi výrazně propojena s ostatními sektory bezpečnosti. Na druhou stranu si ale právě pro svou důležitost a návaznost na další sféry vyžaduje pozornost rovnocennou sektorům ostatním, které tak významně ovlivňuje.

Pro lepší porozumění dané problematice je na místě uvést zde další termíny: bezpečnostní politika, zahraniční politika a obranná politika. V případě bezpečnostní politiky jde o „*proces realizace soustavy základních zájmů a úkolů státu (spojených se zabezpečením státní svrchovanosti a územní*

¹⁴ Viz například DRULÁK, Petr: *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha, Portál 2003, s. 72-73. Dále viz BURCHILL, Scott: *Realism and Neo-realism*. In: BURCHILL, S. a kol.: c.d., s. 37.

¹⁵ Obě zmíněné hry spadají do celku zvaného teorie her, kdy se jedná v podstatě o matematicko-ekonomickou analýzu jednání hráčů. Viz DRULÁK, P.: c.d., s. 94-96. Dále viz například REYNOLDS, Philip Alan: *An Introduction to International Relations*. New York, Longman Publishing 1994, s. 228-240.

¹⁶ BUZAN, B. – WAEVER, O. – DE JAAP, W.: c.d., 272 s. Jejich práci je věnována pozornost mj. zde: STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*. In: BALABÁN, M. – DUCHEK, J. – STEJSKAL, L. (eds.): c.d., s. 15-23.

*celistvosti, s ochranou životů, zdraví a majetku občanů a s plněním mezinárodních závazků) a přípravné kroky k jejich naplnění (včetně akumulace hlavních nástrojů k dosažení těchto cílů.*¹⁷ Zahraniční politika je „v oblasti bezpečnosti formou uskutečňování politických cílů a zájmů státu (zajištění jeho suverenity, svobody a nezávislosti) a jeho občanů zapojováním země do sítě mezinárodních vazeb prostřednictvím mezinárodních smluv a začleněním státu do mezinárodních bezpečnostních organizací.“¹⁸ Obranná politika demokratického státu je „souborem opatření směřujících k zachování integrity, principů demokracie, právního státu a pro efektivní účast země v mezinárodních bezpečnostních strukturách.“¹⁹ Otázkou zůstává, jak by měl takový soubor opatření vypadat, jak by měla být koncipována armáda, kolik a jakých zbraní je zapotřebí a podobně.

Zahraničně-bezpečnostní politiku každého státu podstatným způsobem ovlivňuje problematika geopolitiky. Stručně řečeno řeší geopolitika „*geografické rozložení moci mezi státy napříč planetou s důrazem na rivalitu mezi hlavními mocnostmi.*“²⁰ Rivalita mezi národy protkává dějiny od nepaměti. Geopolitické důvody, vedoucí například ke kolonialismu, k oběma světovým válkám nebo například ke Studené válce mají základ v touze zemí ovládat území, které by jim mohlo přinést rozličný užitek a moc. S rostoucím technickým zázemím se navíc zvětšují možnosti země. Dělili-li se dříve velmoci podle úspěšnosti na pevnině a na vodě,²¹ s vynálezem zbraní hromadného ničení a zvláště jaderných zbraní je určujícím měřítkem právě vlastnictví těchto zbraní. Geopolitika je tak důležitá nejen pro takto vybavené země, ale i pro jejich spojence. Zvláště pak pro ty, kteří se rozkládají na strategicky důležitých místech. Sem lze s jistotou zařadit i Českou republiku, jejíž území v srdci Evropy bylo, je a bude pro ostatní velmi kýženým. Nejen Česká republika však při tvorbě své zahraniční politiky bere geopolitické faktory v úvahu. Geopolitické zákony ostatně vytváří každá země při

¹⁷ TESARĚ, Karel: *Pojem bezpečnost a jeho definice*. In: KRŽÍŽ, Zdeněk a kol.: *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha, Ministerstvo obrany ČR 1998, s. 7.

¹⁸ Tamtéž, s. 7.

¹⁹ Tamtéž, s. 7.

²⁰ TAYLOR, Peter J. – FLINT, Collin: *Political Geography: world-economy, nation-state and locality*. Prentice Hall 2000, s. 371.

²¹ Tamtéž, s. 54.

posuzování a analyzování zahraničního prostředí. Děje se tak na lokální, regionální i globální úrovni. Posledně jmenovaná se týká víceméně jen několika nejmocnějších zemí.²² Jejich nejpoužívanější metodou by měla být pro udržení mocenské rovnováhy diplomacie, ale jak tvrdí Henry Kissinger, existují „*situace, kdy diplomacie a ostatní nástroje mocenské rovnováhy selhávají.*“²³

Jak již bylo výše zmíněno, Česká republika se nachází ve střední Evropě v prostoru tzv. heartlandu. Musí tedy velmi dbát o to, aby měla dostatečně dobré vztahy se zeměmi, které by mohly mít zájem její území ovládat, a zároveň musí klást důraz na posilování mírových opatření a ekonomické, politické i kulturní provázanosti států Evropy, Ameriky i Asie.

Západní část země, Čechy, je ze všech stran lemována, čili chráněna, horami. Na východním a zčásti severním okraji východní části České republiky, tedy Moravy a Slezska, se také nachází hory, avšak jih a částečně i sever je rovný a tudíž i snadno průchozí. Tento faktor sehrál významnou roli například v předvečer druhé světové války, kdy byla z důvodu nedostavěných opevnění na hranicích obrana země příliš významně omezena.

Před více než třemi lety se Česká republika stala součástí tzv. Schengenského prostoru.²⁴ Odstranění kontrol na hranicích uvnitř Schengenského prostoru ovlivňuje nejen zahraniční a bezpečnostní politiku země. Je nutné více propojit potřebné informační systémy a zkoordinovat policejní síly, přizpůsobit imigrační politiku novým pravidlům pohybu (jistě uzpůsobení je vázáno také na členství ČR v EU a bilaterální migrační vztahy s cizími státy). Existence Schengenského prostoru a volného pohybu v EU problematiku heartlandu pouze zmírňuje...

²² TAYLOR, P. J. – FLINT, C.: c.d., s. 91.

²³ KISSINGER, Henry, citováno v DRULÁK, P.: c.d., s. 66.

²⁴ *The Schengen Area and Cooperation*. In: Europa.eu, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_en.htm, 17. 2. 2011. Viz také MACHOTKOVÁ, Šárka: *Co je Schengen*. In: Euractiv.cz, <http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>, 17. 2. 2011. Informace k Schengenskému prostoru v souvislosti s Českou republikou viz stránky Ministerstva vnitra České republiky: *Schengen*. In: Ministerstvo vnitra České republiky, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_en.htm, 17. 2. 2011.

Co se týče velikosti, jedná se o nepříliš veliký stát jak svou rozlohou, tak i počtem obyvatel, což v případě, že síla hlasu při vyjednávání a schvalování zákonů a nařízení závisí na počtu obyvatel, pozici země ztěžuje. Aby byl jeho názor vnímán, je třeba odpovídajícím způsobem nastavit zahraniční politiku a vystupování navenek tak, aby nám zajistilo potřebný vliv a respekt ostatních.

Mezinárodní energetická agentura (IEA) definuje energetickou bezpečnost jako „nepřerušovanou fyzickou dostupnost za přijatelnou cenu, respektující zájmy životního prostředí.“²⁵ Podobně hovoří i Daniel Yergin: „Energetická bezpečnost znamená dostupnost dostatečných dodávek za přijatelné ceny.“²⁶ Důležitá je proto dostatečná diverzifikace zdrojů tak, aby důsledky výpadku jednoho zdroje nemohly ohrozit chod a bezpečnost státu a jeho obyvatel. Právě diverzifikaci považuje Břetislav Dančák za jeden ze čtyř základních principů a východisek energetické bezpečnosti. Zbývajícími třemi jsou schopnost rychle se přizpůsobit výpadku (způsobeného třeba přírodní katastrofou), závislost světa na přísunu energie spolu s nejen ekonomickou propojeností producentů a spotřebitelů zemí a jako poslední kvalitní analýza a distribuce informací.²⁷ Prvně zmíněná definice jmenovitě zdůrazňuje roli životního prostředí na energetickou bezpečnost. Nabízí totiž obnovitelné zdroje energie, které se nacházejí v menší či větší míře na území dané spotřebitelské země, a tím jí umožňují snížit závislost na dovozu. Mimo to jejich rozumné využívání pomáhá šetřit životní prostředí, což je důležité z hlediska environmentální bezpečnosti.²⁸ S ohledem na diverzifikaci zdrojů a přírodně-geografické podmínky pak jednotlivé státy vytvářejí energetické mixy.

²⁵ *Energy security*. In: International Energy Agency, http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103, 23. 3. 2011.

²⁶ YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. In: Foreign Affairs, březen/duben 2006. Použit překlad z článku DANČÁK, Břetislav: *Základní principy a východiska energetické bezpečnosti*. In: DANČÁK, B. – ZÁVĚŠICKÝ, J. (eds.): c.d., s. 14.

²⁷ Tamtéž, s. 15-16.

²⁸ Environmentální bezpečností se zabývá například Kodaňská škola. Viz BUZAN, B. – WAEVER, O. – DE JAAP, W.: c.d., s. 87-111.

Koncept energetické bezpečnosti je poměrně mladý, počátky je možno dávat do souvislosti s problematikou jaderných zbraní a ropnou krizí v 70. letech 20. století.²⁹ Energetická bezpečnost byla dlouho zkoumána jen v rámci jiných sektorů, v současnosti ji už i EU vyčleňuje zvlášť³⁰ a zabývá se jí čím dál více lidí.

1.2 HLAVNÍ AKTÉŘI MEZINÁRODNÍ BEZPEČNOSTI

Hlavní aktéry mezinárodně-bezpečnostních vztahů lze rozdělit do tří základních skupin: jednu představují různé organizace (vládní, nevládní, teroristické), druhou státy, potažmo národy, a třetí jednotlivci. Výše zmíněná kodaňská škola pak dělí referenční objekty do pěti skupin: globální mezinárodní systémy, mezinárodní subsystémy, jednotky, podjednotky a jednotlivci. Mezi první z vyjmenovaných řadíme organizace jako OSN, WTO. Patří sem také globální ekonomický systém či ekosystém. Mezi mezinárodní subsystémy zahrnuje kodaňská škola organizace jako NATO, OECD nebo např. Africkou unii. Jednotky pak představují nejen státy, ale i různé NGOs. Pod podjednotkami jsou myšleny organizované skupiny uvnitř podjednotek, čili například zájmové skupiny, politické strany apod. Poslední úroveň pak představují jednotlivé osoby.³¹

V každé etapě minulosti lze vždy nalézt stát, který plnil úkol ústředního hráče na mezinárodním poli a měl, potažmo má, svou důležitost pro současnost. Pro účely této práce je však podstatným až období moderních dějin. Již od dob získání své nezávislosti je patrný potenciál USA významně ovlivňovat světovou bezpečnost. Ten se pak naplno projevuje od první a hlavně pak od druhé světové války a začátku války studené, kdy Spojené státy upustily od své politiky izolacionismu.³² Mezi významné aktéry ze skupiny států patří po dlouhou dobu evropské mocnosti, jako například Velká Británie, Francie či

²⁹ PROROK, Vladimír: *Energetická bezpečnost – pojetí a přístupy*. In: *Energetická bezpečnost – geopolitické souvislosti (projekt Nadace ČEZ)*. Praha, Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha 2008, s. 9.

³⁰ *Aktualizace státní energetické koncepce České republiky*. Praha, MPO 2010. Ke stažení zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>, 23. 3. 2011.

³¹ STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*. In: BALABÁN, M. – DUCHEK, J. – STEJSKAL, L. (eds.): c.d., s. 16.

³² REYNOLDS, David: *Reading History: American Isolation*. In: *History Today*, 34, 1984, č. 3, březen, s. 50-52. (www.historytoday.com)

Německo, dnes spolu s dalšími evropskými státy tvořící Evropskou unii. Velmi významnou roli hrají i Rusko, Čína a v poslední době sílící Indie a státy Blízkého východu. Ze skupiny organizací představují významné aktéry mezinárodní bezpečnostní politiky OSN (spolu se svým předchůdcem Společností národů), EU, NATO, různá ekonomická uskupení jako například OECD, OPEC. Mezinárodně-bezpečnostní politiku ovlivňují také s terorismem spojované organizace typu Ál Kajda, Hamás, Hizballáh, ETA a další.

Nejen pro zmíněné aktéry sehrály v průběhu moderních dějin v kontextu mezinárodní bezpečnosti významnou roli následující události: obě světové války, studená válka, samostatnost afrických zemí, válka v Koreji a ve Vietnamu, válka v Perském zálivu a obecně nepokoje v oblasti Blízkého východu, teroristický útok na Spojené státy americké z 11. září 2001 a následná válka v Iráku. Důležitých událostí pro mezinárodní bezpečnost by bylo možné vyjmenovat jistě mnohem více, nicméně výše zmíněné byly vybrány pro svou podstatnost pro tuto práci.

1.3 ČESKÝ HISTORICKÝ KONTEXT

Aby bylo možno zabývat se současnou bezpečnostně-zahraniční politikou České republiky, je nutno nastínit i historiografický kontext. V něm lze nalézt faktory ovlivňující celý její vývoj až po současnost. Vývoj na území bývalého Československa lze rozdělit na několik etap: období rakousko-uherské, meziválečné, okupace Velkoněmeckou říší, područí Sovětského svazu, rozpad Československa a samostatná Česká republika.³³

K formování české zahraniční politiky dochází již v období Rakousko-Uherska. Jedním z hlavních rysů bylo výrazné napětí vznikající v devatenáctém století mezi Čechy a Němci. Zdrojů pro napětí zde bylo hned několik, například snaha Němců o sjednocení německého národa, česká touha po zrovnoprávnění či ekonomické soupeření české a německé entity v rámci Rakousko-Uherska. Poté přišla první světová válka a s ní i smrtelná krize monarchie. Zároveň s tím se podařilo českým emigrantům v zahraničí (i díky legiím) vydobýt si respekt Dohody. Souběžně dochází ke změně

³³ MARKEL, M.: *Historické souvislosti bezpečnostní politiky České republiky*. In: KRÍŽ, Zdeněk a kol.: c.d., s. 18-24.

geopolitických zájmů, nyní orientovaných na východ- bylo rozhodnuto o připojení Slovenska k historickému území zemí Koruny české. Dochází k definitivnímu rozpadu Rakousko-Uherska a vytvoření nástupnických států, jedním z nich se stává Republika Československá.³⁴

Jednání s mocnostmi Dohody o právu československého národa na sebeurčení přinesla nově vzniklé republice orientaci v zahraniční politice na Francii. Důvodem byl mimo jiné i fakt, že v době formování nové středoevropské země měly vůdčí osobnosti československé myšlenky jako Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš či Rastislav Štefánik významné kontakty právě na vlivné osobnosti francouzské politiky. Navíc díky faktu, že se Francie stala ochráncem nově vzniklých států, je orientace československé zahraniční politiky pochopitelná. Skutečnost, že se Republika československá ve Francii shlédla, potvrzuje i budování obranné linie na severní hranici země. Inspirací jejím tvůrcům byla tzv. Maginotova linie. Jedná se o betonovou obrannou hradbu, kterou si Francie postavila na hranici s Výmarskou republikou v době zostřování mezinárodní situace spojené se vzrůstající agresivitou Výmarské republiky. Pravdou však zůstává, že ani jedné zemi tento způsob obrany nepomohl. Na francouzské území se Hitler dostal přes Ardeny, s čímž Francie naprosto nepočítala. Anšlusem Rakouska měl naopak díky nezabezpečení jižních hranic volnou cestu na československé území.

Na druhou stranu orientace na Francii pomohla v době vzniku Republiky československé při agresivitě Maďarska. Bývalá východní součást Habsburské říše byla nespokojena s velkou územní ztrátou následkem prohry v první světové válce. Proto se pokusila o obsazení Slovenska. Francie však vojensky zasáhla a dala tak najevo, že narušení suverenity Československa bude trestáno. Na obranu proti Maďarsku začalo vznikat uskupení, jehož členy představovala Republika Československá, Jugoslávie a Rumunsko a který se na popud maďarského tisku nazýval Malou dohodou. Všechny tři země totiž získaly kus uherského území, a proto spolu relativně ochotně podepsaly potřebné spojenecké smlouvy, z nichž poslední nese datum 17. Června 1921. Nešlo však jen o Maďarsko, svou roli sehrála i Velká Británie. „*Objevily se –*

³⁴ Tamtéž, s. 18-19.

hlavně ze strany Angličanů – projekty jisté konfедераční obnovy rakousko-uherského útavru. ČSR je odmítá, avšak nestačí je pouze zavrhnout, je třeba přijít s vlastním plánem, jenž by je nahradil.“³⁵

O necelých dvacet let později však země galského kohouta ve své zahraniční politice otočila o 180 stupňů a i přes existenci společných smluv se k Republice československé postavila zády.³⁶ „*Francouzská garanční role (kupř. se projevující i při budování československé armády) dostávala postupem doby závažné trhliny, mocenské vyčerpání vysílalo své signály. První markantní změnu konstelace sil ukázal Locarnský pakt v roce 1925, ponechávající Německu volnější ruce na jeho východních hranicích. Tak se do střední Evropy vracel starý hráč, který měl o region po habsburské monarchii eminentní zájem.*“³⁷ Celá situace vyústila v politiku appeasementu završenou Mnichovskou dohodou a německou okupací. Na jednu stranu byla politika appeasementu porušením předchozích smluv s Československem, na druhou stranu se ale není až tak čemu divit, jelikož nejen ve Francii panoval po zkušenostech z první světové války obrovský strach z vyhocení situace. Jak se později ukázalo, jen trochu odsunuli nevyhnutelné. V Londýně došlo následně ke zformování odboje vedeného exilovou vládou, jejíž nejvýraznější osobností byl prezident Edvard Beneš.

Po válce se odehrál v rámci prevence problémů s menšinami odsun Němců a Maďarů z československého území, což vytvořilo základ pro určité problémy či neshody do budoucna. Roku 1943 došlo k podpisu Smlouvy o přátelství a spolupráci se Sovětským svazem, která měla být garancí československé státnosti. Ve skutečnosti se Československo však jen dostalo z jednoho područí do druhého. Kontrola Sovětským svazem došla až tak daleko, že byl odmítnut Marshallův plán. Československo se postupně stalo členem RVHP (Rada vzájemné hospodářské pomoci) a Varšavské smlouvy.

³⁵ Dále viz KLIMEK, Antonín – KUBŮ, Eduard: *Československá zahraniční politika 1918-1948: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku 1995, s. 31-32.

³⁶ ŠOLLE, Zdeněk: *Století české politiky: počátky moderní české politiky od Palackého a Havlíčka až po realisty Kaizla, Kramáře a Masaryka*. Praha, Mladá Fronta 1998, s. 232. Dále viz KLIMEK, A. – KUBŮ, E.: c.d., 104 s.

³⁷ MARKEL, M.: *Historické souvislosti bezpečnostní politiky České republiky*. In: KŘÍŽ, Zdeněk a kol.: c.d., s. 20.

Vojsk Varšavské smlouvy však bylo používáno i proti vlastním členům, aby se tak zabránilo ohrožení celého systému. „Poválečná doba je v Evropě spjata s nárůstem konzumu, jenž se ve východoevropské variantě objevil v československých zemích v šedesátých a hlavně v sedmdesátých letech. Tento standard s sebou nesl i ekologické ohrožení, jež se tak zapsalo do rejstříku možných ohrožení vedle mocenských ambicí. Strnulý vývoj v Československu sedmdesátých a osmdesátých let 20. století ukončilo mocenské a hospodářské zhroucení Sovětského svazu, hegemonu Východu, v sérii revolucí let 1989/1990. Ve střední Evropě byly nastoleny nové mocenské a sociální poměry.“³⁸

Dlouhou dobu tvořili Češi a Slováci jeden stát. V devadesátých letech sice došlo k rozdělení na dva státy, ale vše se událo v klidu a míru oboustrannou dohodou. Vzájemné přátelské jednání tak zůstalo zachováno.³⁹ Objevil se dokonce názor, že právě rozdělení mohou obě země vděčit za to, že spolu dodnes tak dobře vycházejí.⁴⁰

³⁸ MARKEL, M.: *Historické souvislosti bezpečnostní politiky České republiky*. In: KRÍŽ, Zdeněk a kol.: c.d., s. 23.

³⁹ *Rozdělení Československa potvrzeno*. In: Neoaktuality.cz, <http://www.neoaktuality.cz/domaci/rozdeleni-ceskoslovenska-potvrzeno/>, 7. 3. 2011. KLAUS, Václav: *10 let od rozdělení Československa*. In: Václav Klaus, <http://www.klaus.cz/clanky/2384>, 7. 3. 2011. Srovnej HILDE, Paal S.: *Slovak Nationalism and the Break-up of Czechoslovakia*. *Europe-Asia Studies*, 51, 1991, č. 1, s. 663 (www.jstore.org)

⁴⁰ VODIČKA, Karel: *Příčiny rozdělení Československa – analýza po deseti letech*. http://www.tahace.cz/vodicka_net/historcas2.pdf, 7. 3. 2011.

2 BEZPEČNOST ČR V ŠIRŠÍM KONTEXTU: Aktéři a strategie

Jako první se pozornost v kapitole zaměřuje na nejdůležitější domácí aktéry české zahraniční a bezpečnostní politiky, neboť právě oni nesou z podstaty svého postavení spoluzodpovědnost za bezpečnost země. Těmito aktéry jsou prezident, vláda a jí podřízené orgány – konkrétně ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo obrany, ministerstvo průmyslu a obchodu a Bezpečnostní rada státu.

Následně se autorka zabývá šesti mezinárodními organizacemi, jichž je ČR členem: Organizací spojených národů (OSN), Severoatlantickou aliancí (NATO), Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Evropskou unií (EU), Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) a Světovou obchodní organizací (WTO). Důležitost těchto konkrétních organizací pro bezpečnostní a zahraniční politiku ČR spočívá v jejich činnosti. Jeden z hlavních rysů zahraniční a bezpečnostní politiky ČR představuje ochrana lidských práv a OSN – coby organizace zaštiťující ochranu lidských práv – má pro ni tudíž zcela zásadní význam. Členství v NATO článkem pět přímo ovlivňuje možné vyhlášení válečného stavu. OBSE se již podle názvu věnuje bezpečnosti v Evropě, což ji činí relevantní pro tuto práci. Prezentace EU je důležitá například z hlediska tvorby Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). OECD a WTO pak hrají důležitou roli nejen pro ekonomickou politiku, čímž úzce souvisí s bezpečností členských zemí.

Poté se kapitola věnuje dvěma vybraným velmocem, které úzce ovlivňují bezpečnost ČR: Spojenými státy americkými a Ruskou federací. Důvodem, proč byly zvoleny právě tyto státy, je skutečnost, že vazba na žádný jiný stát kromě USA nedostala Českou republiku do situace, kdy by jí bylo vyhrožováno (ze strany RF) odvetným opatřením. Tedy alespoň od druhé světové války se tak nestalo.

V poslední části této kapitoly je nastíněn bezpečnostně-politický vývoj země od 90. let do současnosti, včetně analýzy současné politiky České republiky v oblasti zahraničí a bezpečnosti.

2.1 AKTÉŘI ČESKÉ ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY

Mezi aktéry zahraniční politiky České republiky se dle knihy *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura a proces* řadí prezident, vláda, ministerstvo zahraničních věcí, ministerstvo průmyslu a obchodu, parlament a tzv. regionální aktéři.⁴¹ Jelikož je předmětem kapitoly především bezpečnostní politika země, vynechá autorka práce regionální aktéry, doplní je však o ministerstvo obrany a Bezpečnostní radu státu. Otázkou zůstává, zda by nebylo vhodné věnovat zvláštní pozornost soukromým subjektům. Ne pouze na úrovni regionálních hráčů, ale také coby aktérů s celorepublikovým dopadem důsledků své činnosti. V dnešní době jsou to totiž právě soukromé subjekty, které svou činností, kontakty a lobbingem mohou ovlivňovat a také ovlivňují zahraniční a bezpečnostní politiku České republiky. Z důvodu spekulativnosti působení těchto aktérů na politiku jim v práci pozornost věnována není.

2.1.1 Prezident

Jedním z hlavních činitelů české zahraniční politiky je prezident České republiky, přičemž jeho postavení je na jedné straně omezeno ústavou, na straně druhé tradicí země a osobností prezidenta. Mezi jeho základní pravomoci patří zastupování státu navenek. Reprezentuje tudíž stát v právních vztazích mezi státy, což znamená, že sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Sjednávání mezinárodních smluv, pro které není potřeba souhlasu Parlamentu, přenesl prezident dne 28. 4. 1993 na vládu. Dále prezident vypovídá smlouvy (pokud byl nutný souhlas Parlamentu k jejich přijetí, je opět potřeba souhlasu parlamentu k jejich vypovězení). Hlava České republiky též přijímá vedoucí zastupitelských misí a pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí. Jelikož reprezentuje stát navenek i na zasedáních a jiných jednáních v cizině, očekává se adekvátní vystupování.⁴²

⁴¹ KOŘAN, M. – HRABÁLEK, M. (eds): c.d., 156 s.

⁴² Tamtéž, s. 311-315.

Ve vztahu k Bezpečnostní radě státu má prezident právo účastnit se jejích schůzí a stejně jako v případě vlády vyžadovat od ní zprávy a řešit potřebné otázky. Jeho pozice vrchního velitele ozbrojených sil vyžaduje z důvodu kontresignace spolupráci vlády. Prezident také jmenuje a povyšuje generály, jmenuje i náčelníka Generálního štábu Armády České republiky. Činí tak opět na návrh předsedy vlády po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny.⁴³ Pozici prezidenta republiky oslabuje i skutečnost, že je volen nepřímo Parlamentem „*na společné schůzi obou komor...navrhovat kandidáta je pak oprávněno nejméně deset poslanců nebo deset senátorů.*“⁴⁴ Podle Ústavy je tak sice prezident České republiky poměrně slabý, ovšem praxe někdy hovoří jinak.

Stejně jako v případě Masaryka podařilo se i Havlovi silou autority minimalizovat množství veřejných ostrých kritiků. Podobně jako Masaryk dokázal nashromáždit mnoho kontaktů mezi významnými zahraničními politiky a stát se v zahraničních politických kruzích relativně populárním, což ovlivnilo jeho pozici v zahraniční politice. Síla Havlovy osobnosti vedla mj. k tomu, že si dokázal prosadit například svůj „*lidsko-právní rozměr zahraniční politiky (mj. styky s Dalajlámou přes prvotní nevhli vlády).*“⁴⁵ Havlova orientace zahraniční politiky na lidská práva zavedla jakýsi precedent v jednání a vystupování České republiky v dalších letech.

Síla osobnosti prezidenta se projevuje i během působení Václava Klause v roli hlavy státu. S Václavem Havlem jej pojí skutečnost, že ani jeden nemínil být jen pasivním politikem. Oba se snažili využívat veškerých možností, které jim ústava nabízí a zvláště v případě Václava Klause i těch, které ústava nenabízí. Poslední jmenovaný „*se projevuje jako praktický politik místo apelů častěji využívající své pravomoci jako nástroje, pomocí nichž může přimět zvláště vládu k vyjednávání. Jiným novým prvkem je důraz kladený na všechny (kontrasigované i nekontrasigované) pravomoci prezidenta republiky jako na pravomoci osobní, jichž využívá či nevyužívá na základě*

⁴³ PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústavní právo a státověda. II. Díl: Ústavní právo České republiky, Část 1. Praha, Linde 2001, s. 325-328.

⁴⁴ MAN, Vlastislav- SCHELLE, Karel: *Základy ústavního práva České republiky.* Praha, Eurolex Bohemia 2006, s. 75.

⁴⁵ Tamtéž, s. 14.

svého uvážení.“⁴⁶ Václav Klaus se coby prezident projevuje velmi výrazně hlavně v zahraniční politice, kdy vzhledem k odlišným názorům na orientaci zahraniční politiky naší země dochází k častým kolizím s vládou. Vše dospělo až tak daleko, že Klaus v roce 2003 pohrozil zrušením Havlem vytvořeného rozhodnutí přenechat sjednávání mezinárodních smluv na vládě. Klaus se tak snažil prosadit zohledňování názorů prezidenta republiky, čili jeho, v zahraniční politice.⁴⁷ Přitom reprezentuje-li stát navenek, měl by tak činit na základě koncepce schválené vládou a ne na základě osobních postojů.⁴⁸ Pak je totiž snadné zmást zahraniční pozorovatele, kteří chápou jeho soukromé názory jako oficiální názory České republiky, které jsou mnohdy značně odlišné. S dohlížením na soulad přijímaných zákonů s ústavou je spjato i nedávné odmítání prezidenta Václava Klause podepsat vládou již schválenou Lisabonskou smlouvu. Vše došlo až tak daleko, že smlouva byla dvakrát na posouzení předložena Ústavnímu soudu, než ji prezident i přes své výhrady podepsal.

Jak ukazuje dějinný vývoj, reálný vliv prezidenta České, popřípadě Československé republiky není dán jen ústavou, ale velkou roli zde hraje tradice. Ukazuje se, jak důležitá je teorie charismatického vůdce, kdy spolu s tradicí předurčují chování a jednání prezidenta republiky. Doposud se jeví, že reálné postavení prezidenta republiky je v českém případě silnější, než jak napovídá ústava. Chystaná přímá volba prezidenta tak může situaci výrazně ovlivnit.⁴⁹

⁴⁶ MAN, V. – SCHELLE, K.: c.d., s. 18-19.

⁴⁷ KYSELA, Jan: Česká republika mezi poloprezidentským a parlamentním režimem? Politologická revue, 12, 2005, č. 1, s. 19.

⁴⁸ PAVLÍČEK, V. a kol.: c.d., s. 315.

⁴⁹ Blíže k chystané přímé volbě prezidenta viz *Přímá volba prezidenta*, 29. 11. 2010. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>, 7. 3. 2011, HAVLÍK, Vlastimil: *Přímá volba prezidenta. Jak, kým, ...Nebo vůbec ne?* 31. 1. 2011. In: Revuepolitika, <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1415/prima-volba-prezidenta>, 7. 3. 2011. Výsledky nedávného průzkumu společnosti SANEP potvrzují zájem obyvatel o přímou volbu. *Přímá volba prezidenta*. In: SANEP.cz, <http://sanep.cz/sid=adc2f29217f0cc4f1129a32c44edb79b/pruzkumy/prima-volba-prezidenta-5/>, 7. 3. 2011.

2.1.2 Vláda a jí podřízené orgány

Pozice a činnost vlády je upravena § 67-80 Ústavy. Je chápána jako vrcholný orgán výkonné moci zodpovědný Poslanecké sněmovně. Ta rozhoduje jednak o její existenci (vyslovení ne/důvěry),⁵⁰ jednak o předložených návrzích zákonů a úkonech vyžadujících souhlas Parlamentu. Rozdělení pravomocí při rozhodování o závažných záležitostech týkajících se bezpečnosti země stanovuje § 43 Ústavy. Stručně řečeno, vláda rozhoduje o záležitostech krátkodobého charakteru. Musí o nich však okamžitě informovat Parlament, který má pravomoc daná vládní rozhodnutí zrušit.⁵¹

„Vláda je kolektivním orgánem založeným na resortním principu a silném postavení jejího předsedy, kterému jednotliví členové vlády za svou činnost zodpovídají.“⁵² „Ústava neurčuje, co je „ministerstvo“ za zvláštní orgán. S ohledem na vertikální organizaci státní správy odvětvově specializovanou a dělenou jej lze považovat za ústřední oborový orgán státní správy, který řídí určitý resort. Rozsah věcné působnosti resortu je určen zpravidla více zákony.“⁵³ Základní působnost jednotlivých ministerstev je stanovena v zákoně č. 2/1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.⁵⁴

Role ministerstva zahraničí je ošetřena § 6 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.⁵⁵ Ministerstvo má na starosti vztahy ČR s cizími státy, mezinárodními a jinými

⁵⁰ § 67-72 Ústavy, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>, 4. 3. 2011.

⁵¹ § 43 Ústavy, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>, 4. 3. 2011.

⁵² GAJDOŠ, Martin: *Vláda jako aktér zahraniční politiky České republiky*. In: KOŘAN, M. – HRABÁLEK, M. (eds): c.d., s. 43. Viz také MOLEK, Pavel: *Čl. 67 [Charakteristika a složení vlády]*. In: BAHÝLOVÁ, Lenka a kol.: *Ústava České republiky: komentář*. Praha, Linde Praha 2010, s. 830.

⁵³ KLÍMA, Karel: *Ústavní právo*. Plzeň, Aleš Čeněk 2010, s. 518.

⁵⁴ Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky, http://portal.gov.cz/wps/portal/ s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/ s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

⁵⁵ § 6 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky, http://portal.gov.cz/wps/portal/ s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/ s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

organizacemi, koordinaci postojů jednotlivých zahraničněpolitických aktérů a jednotné vystupování země v souvislosti s rozličnými otázkami a událostmi na mezinárodní politické scéně. Zabývá se také rozvojovou pomocí či pomocí vlastním občanům v zahraničí zřizováním a vedením zastupitelských úřadů ČR.

Působnost ministerstva průmyslu a obchodu je popsána v § 13 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.⁵⁶ Mimo jiné se „*MPO zabývá tvorbou státní průmyslové politiky, tvorbou jednotné surovinové politiky, správou v oblasti energetiky, jednotlivých odvětvích průmyslu, problematikou vnitřního obchodu a ochranou zájmu spotřebitelů či oblastí technické normalizace. V plnění svých úkolů úzce spolupracuje s Ministerstvem zahraničních věcí (MZV). MZV je ústředním orgánem státní správy na úseku zahraniční politiky a vykonává v této oblasti koordinační pravomoc vůči všem ministerstvům.*“⁵⁷

Funkce ministerstva obrany je stanovena § 16 zákona č. 2/1969 o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky.⁵⁸ Z hlediska bezpečnostní a zahraniční politiky země zaujímá přední úlohu právě v tom, že má na starost obranu země, spolupodílí se na naplňování mezinárodních smluvních vojenských závazků České republiky⁵⁹ či na tvorbě nové bezpečnostní strategie.⁶⁰

⁵⁶ § 13 zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky, http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

⁵⁷ KRPEC, Oldřich: *Ministerstvo průmyslu a obchodu jako aktér zahraniční politiky České republiky*. In: KOŘAN, M. – HRABÁLEK, M. (eds): c.d., s. 99.

⁵⁸ § 16 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky, http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

⁵⁹ § 16 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky, http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011.

⁶⁰ *Ministerstvo obrany dokončuje Bílou knihu, podílí se i na aktualizaci Bezpečnostní strategie*, 3. 3. 2011. In: Ministerstvo obrany České republiky, <http://www.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-dokoncuje-bilou-knihu--podili-se-i-na-aktualizaci-bezpecnostni-strategie-cr-52374/>, 3. 3. 2011.

„Bezpečnostní rada státu je stálým pracovním orgánem vlády pro koordinaci problematiky bezpečnosti České republiky a přípravu návrhů opatření k jejímu zajišťování. Podle článku 9 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR ji tvoří předseda vlády a další členové vlády podle rozhodnutí vlády. Bezpečnostní rada státu v rozsahu pověření, které stanovila vláda, připravuje vládě návrhy opatření k zajišťování bezpečnosti ČR. Prezident republiky má právo účastnit se schůzí Bezpečnostní rady státu, vyžadovat od ní a jejích členů zprávy a projednávat s ní nebo jejími členy otázky, které patří do jejich působnosti.“⁶¹

Mezi agendu projednávanou na schůzích rady v poslední době patřily mimo jiné otázky týkající se nové bezpečnostní strategie ČR. Jak je patrné ze zpřístupněných materiálů, budou tyto otázky na programu příštích jednání minimálně do července 2011.⁶² Dále se Bezpečnostní rada státu zabývala například novou vojenskou strategií ČR,⁶³ modernizací tanků T-72,⁶⁴ problematikou Severoatlantické aliance a Evropské unie v bezpečnostní oblasti,⁶⁵ Afghánistánem a kybernetikou.⁶⁶ Kybernetická bezpečnost se v současné době dostává stále více do popředí pozornosti, čemuž napomohla i aféra kolem WikiLeaks.⁶⁷

⁶¹ *Bezpečnostní rada státu.* In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/brs/brs-uvod-3851/>, 28. 2. 2011.

⁶² *Plán práce Bezpečnostní rady státu na 1. pololetí 2011 s výhledem na 2. pololetí 2011.* In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/ppov/brs/cinnost/zaznamy-z-jednani/zaznam-ze-schuze-brs-konane-dne-29--listopadu-2010-78995/>, 1. 3. 2011. Na stejném místě lze nalézt i další záznamy a dokumenty z jednání Bezpečnostní rady státu, je však třeba brát v úvahu, že už z povahy agendy rady mohou být zpřístupněné materiály jen velmi obecného charakteru.

⁶³ *Bezpečnostní rada státu se seznámila s návrhem nové vojenské strategie ČR.* In: Našepeníze.cz, <http://www.nasepenize.cz/bezpecnostni-rada-statu-se-seznamila-s-navrhem-nove-vojenske-strategie-cr--3760/>, 1. 3. 2011.

⁶⁴ KUBECZKA, Josef: *Bezpečnostní rada státu jednala o modernizaci tanků T-72*, 19. 7. 2000. In: Český rozhlas, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/bezpecnostni-rada-statu-jednala-o-modernizaci-tanku-t-72>

⁶⁵ *Jednání Bezpečnostní rady státu*, 19. 2. 2010. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jednani-bezpecnostni-rady-statu-68480/>, 1. 3. 2011.

⁶⁶ *Bezpečnostní rada státu řešila situaci v Afghánistánu a kybernetickou bezpečnost*, 28. 2. 2011. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/bezpecnostni-rada-statu-resila-situaci-v-afghanistanu-a-kybernetickou-bezpecnost-81668/>, 1. 3. 2011.

⁶⁷ SCHUSTER, Robert: *„Je velice dobré, že mnohokrát pohřbívaná Visegrádská čtyřka se projevuje jako výrazný faktor*, 10. 2. 2011.“ In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga

2.2 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE A BEZPEČNOST ČR

Česká republika je členem Organizace spojených národů (OSN), Severoatlantické aliance (NATO), Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), Evropské unie (EU), Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) a Světové obchodní organizace (WTO). Při tvorbě své zahraniční politiky musí tudíž Česká republika brát v potaz tato členství a svou politiku jim přizpůsobit. Povinnosti vyplývající z těchto členství se týkají i vyhlášení válečného stavu. V případě OSN je v podstatě pouze na dobrovolnosti konkrétního členského státu, zda bude napadení jiného člena chápat jako napadení svého území a zda tudíž vyvodí patřičné důsledky. Naopak „vzhledem k formulaci čl. 5 Severoatlantické smlouvy, která je naším jediným smluvním závazkem o společné obraně proti napadení (tedy kolektivní sebeobraně), v podstatě splývají do jediné možnosti napadení ČR nebo akce, kterou pocituje ČR jako své napadení.“⁶⁸ V rámci svých závazků navíc Česká republika vysílá své vojáky na mise (nejen na Blízkém východě) pod záštitou vyjmenovaných organizací. Jelikož se navíc ke všem čtyřem vyjadřuje ve své bezpečnostní koncepci, je potřeba přiblížit si jejich činnost.

Jedna z těchto organizací se skládá ze 192 členů, aktuálně participuje v 16 mírových operacích, má mnoho orgánů, z nichž mezi nejdůležitější patří Generální shromáždění a Rada bezpečnosti. Ano, řeč je o Organizaci spojených národů. „Organizace spojených národů je mezinárodní organizací založenou v roce 1945, kdy se 51 zemí zavázalo udržovat mezinárodní mír a bezpečnost, vyvíjet přátelské vztahy mezi národy a propagovat sociální rozvoj, lepší životní standardy a lidská práva.“⁶⁹ Jednou z mnoha oblastí působnosti OSN je i mezinárodní mír a bezpečnost. Hlavní agenda spočívá v prevenci konfliktů, vytváření míru, udržování míru a vnučení a nastolení míru. Důraz je však kladen i na současnou kooperaci s dalšími sekcemi OSN. Ty jsou nutné pro ekonomický, politický, sociální a lidskoprávní rozvoj v dané oblasti. Jedině tak

[4/x2011_02_10_je_velice_dobre_ze_mnohokrat_pohrbivana_visegradska_ctvrka.html](#), 6. 3. 2011.

⁶⁸ MOLEK, Pavel: Čl. 43 [Věci bezpečnosti ČR]. In: BAHÝLOVÁ, Lenka a kol.: Ústava České republiky: komentář. Praha, Linde Praha 2010, s. 528.

⁶⁹ UN at a Glance In: United Nations, <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>, 22. 2. 2010

existuje reálná šance mír udržet.⁷⁰ Co se týče členství, „*Organizace spojených národů je jedinou mezinárodní mezivládní organizací s univerzálním členstvím a je tedy jedinečnou platformou pro řešení globálních problémů. Členství v OSN a jejich volených orgánech a ujednáních umožňuje České republice aktivně prosazovat její politické a ekonomické zájmy, prezentovat, sbližovat či koordinovat její postoje vůči ostatním zemím z reprezentativního fóra a posilovat mezinárodní prestiž země.*“⁷¹

V současné době zastává ČR v OSN předsednickou roli v Rozvojovém programu OSN (UNDP) a Populačním fondu (UNFPA)⁷² a kandiduje do Rady pro lidská práva.⁷³ Jediná forma přímé účasti ČR na operačních misích OSN je momentálně vyslání 5 pozorovatelů dohromady na 3 mise.⁷⁴

Česká republika se sice nyní neúčastní (až na pět pozorovatelů) misí OSN, zato se vojensky mnohem více angažuje v organizaci, jejíž rozhodování probíhá na základě konzultací tak dlouho, dokud není dosaženo všeobecného konsensu.⁷⁵ Touto organizací je NATO, které „*je aliancí 28 zemí ze Severní Ameriky a Evropy zavázaných plnit cíle Severoatlantické smlouvy podepsané 4.*

⁷⁰ *International Peace and Security*. In: United Nations Today, <http://www.un.org/aboutun/untoday/peacesec.htm>, 22. 2. 2010. K bližším informacím o peacekeepingové roli OSN viz DURCH, William J. (ed): *The Evolution of UN peacekeeping: case studies and comparative analysis*. New York, St.Martin's Press 1993, 509 s. Dále viz například BUREŠ, Oldřich: *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2007, 199 s. Působení České republiky na peacekeepingových misích je v této knize věnována samostatná kapitola. Ke zmíněné problematice dále viz BUREŠ, Oldřich – DUŠKOVÁ, Lenka: *Čeští vojáci a operace na udržení míru OSN*. Obrana a strategie, 2007, 2007, č. 2, s. 53-71. (www.defenceandsecurity.eu)

⁷¹ *Zapojení ČR do činnosti OSN*. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/cr_v_osn/index.html, 23. 11. 2010.

⁷² *ČR v roce 2011 předseda Výkonné radě Rozvojového programu OSN a Populačního fondu OSN*. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 17. 1. 2011, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/cr_v_roce_2011_predseda_vykonne_rade.html, 15. 3. 2011.

⁷³ *Kandidatura České republiky do Rady OSN pro lidská práva*. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/lidska_prava/kandidatura_ceske_republiky_do_rady_osn/index.html, 15. 3. 2011.

⁷⁴ *Další mise*. In: Ministerstvo obrany, 15. 2. 2011, <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/pozorovateleske-mise/pozorovateleske-mise-6393/>, 15. 3. 2011. K předchozí hojně účasti ČR na operačních misích a aktivitě země v OSN viz *Současnost a minulost našeho zapojení*. In: Stálá mise České republiky při OSN v New Yorku, 14. 8. 2008, http://www.mzv.cz/un.newyork/cz/ceska_republika_a_osn/index.html, 15. 3. 2011.

⁷⁵ *Consensus decision-making at NATO*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49178.htm, 22. 2. 2010.

dubna 1949. Základní role NATO spočívá ve střežení svobody a bezpečnosti členských zemí v politickém a vojenském kontextu. NATO střeží společné hodnoty Spojenců - demokracii, svobodu jednotlivce, právo volit a mírová řešení neshod, a propaguje tyto hodnoty v euro-atlantické oblasti. NATO se zavázalo bránit zájmy členských států proti agresi či hrozbě agrese, a k principu, že útok proti jednomu nebo několika členům by byl posuzován jako útok proti všem.“⁷⁶

V poslední době se NATO začíná postupně reformovat. Nedlouho po vytvoření strategického konceptu v roce 1999, kdy byla pozornost zaměřena na bývalou Jugoslávii, totiž přišlo 11. září 2001, oživující a zostřující konflikty v oblasti Blízkého východu. Navíc došlo k obrovskému rozvoji nyní již velmi mocného internetu, nesoucího s sebou problematiku kybernetické bezpečnosti.⁷⁷ I proto byl vytvořen nový strategický plán 2010, mnohem více zaměřený na veřejnost.⁷⁸ Mezi nejnovější hrozby, s nimiž se musí NATO vypořádat, se řadí z důvodu spojitosti s bezpečnostními aspekty i klimatické změny či otázky energetické bezpečnosti.⁷⁹ Dokument doporučuje zaměřit se energetickou bezpečnost už třeba jen z důvodu zneužívání ropy a plynu coby politických zbraní svých majitelů.⁸⁰ Do kategorie aktuálních problémů patří i kybernetické hrozby a jaderná proliferační, které je, stejně jako bezpečnostní spolupráci a vztahu k EU, věnován velký prostor v koncepci.⁸¹ Otázkou

⁷⁶ *What is NATO?* In: North Atlantic Treaty Organization (dále jen NATO), http://www.nato.int/cps/en/SID-BBC9B9CB-63827D61/natolive/what_is_nato.htm, 22. 2. 2010. Dále viz FIDLER, Jiří – MAREŠ, Petr: *Dějiny NATO*. Praha, Paseka 1997, 243 s. NATO se věnuje také ASMUS, Ronald D.: *Dvere do NATO: ako sa Aliancia prispôsobila novým časom*. Bratislava, Kaligram 2002, 425 s.

⁷⁷ KING, Paul: *How does NATO needs to change?* In: NATO Review, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/EN/index.htm, 22. 2. 2010

⁷⁸ *A Roadmap for the New Strategic Concept*. In: NATO's New Strategic Concept, <http://www.nato.int/strategic-concept/roadmap-strategic-concept.html#guiding>, 22. 2. 2010

⁷⁹ JIREŠ, Jan: *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací*. In: natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-na_analyzy.asp?c=A101129_142807_na_analyzy_m02, 9. 3. 2011. Samotný oficiální dokument viz *Strategic Concept For the Defence and Security of teh Members of the North Atlantic Treaty Organisation*. In: NATO, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>, 9. 3. 2011.

⁸⁰ RUEHLE, Michael: *NATO's new Strategic Concept on Energy*. In: World Security Network, 15. 2. 2010, http://www.worldsecuritynetwork.com/showArticle3.cfm?article_id=18538.

⁸¹ JIREŠ, Jan: *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací*. In: natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-na_analyzy.asp?c=A101129_142807_na_analyzy_m02, 9. 3. 2011. Samotný oficiální

zůstává, do jaké hloubky by zmíněné záležitosti a hrozby mělo řešit NATO a nakolik by měly participovat jiné mezinárodní organizace.⁸²

V současné době probíhají operace NATO v Afghánistánu, Iráku, Adenském zálivu, Somálsku, Kosovu a ve Středozeří.⁸³ Výrazné působení české armády lze spatřovat například v misi NATO – ISAF v Afghánistánu. Její součástí je mimo jiné i český Provinční rekonstrukční tým (PRT) Lógar.⁸⁴

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) je největší regionální bezpečnostní organizací sdružující 56 států. Navazuje na Konferenci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (KBSE), jejíž vznik se datuje do roku 1970. Ta se do roku 1995 přetransformovala právě v OBSE.⁸⁵ Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě svou činnost dělí na tři úrovně: vojensko-politickou, ekonomickou a environmentální a lidskou. „*Proto se potýká s širokou škálou bezpečnostních záležitostí, včetně kontroly zbraní, opatření k vytváření důvěry a bezpečnosti, lidských práv, národnostních menšin, demokratizací, policejních strategií, proti-teroristických a ekonomických a environmentálních aktivit. Všech 56 participujících států se těší rovnému statutu, a rozhodnutí jsou ujednávána na základě konsensu na politické, nikoli legálně svazující úrovni.*“⁸⁶

Proto je velice důležité, aby signatářské země braly tato rozhodnutí vážně a jednaly podle nich. Vezme-li se v úvahu například Smlouva o

dokument viz *Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation*. In: NATO, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>, 9. 3. 2011.

⁸² *Nová doba, nové hrozby, nové reakce* (videozáznam). In: NATO Review, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/NATO_new_threats/CS/index.htm, 22. 2. 2010

⁸³ *NATO operations and missions*. In: NATO, http://www.nato.int/cps/en/SID-012C30B2-386B4513/natolive/topics_52060.htm, 15. 3. 2011.

⁸⁴ Informace o PRT Lógar k dispozici na oficiální internetové stránce PRT Lógar, <http://www.mzv.cz/prtlogar/cz/index.html>. K misi NATO – ISAF viz oficiální web ISAF, <http://www.isaf.nato.int/>, k přehledu o aktuální účasti české armády na misích (nejen) NATO viz *Aktuální mise*. In: Ministerstvo obrany České republiky, <http://www.mise.army.cz/aktualni-mise/default.htm>, 15. 3. 2011.

⁸⁵ ZBORIL, František: *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha, Leges 2010, s. 379. Pro další informace viz také LEŠKA, Vladimír: *KBSE / OBSE minulost, přítomnost, perspektivy*. Praha, Karolinum 1997, 197 s.

⁸⁶ *Facts and figures*. In: The Organization of Security and Co-operation in Europe, <http://www.osce.org/about/19298.html>, 22. 2. 2010.

konvenčních ozbrojených silách v Evropě,⁸⁷ lze v tom spatřit dopad na bezpečnost zúčastněných zemí (tedy i ČR).

Role OBSE spočívá mimo jiné i v kontrole plnění mezinárodních smluv.⁸⁸ Za situace, že země kladou závažné překážky pozorovatelům OBSE, je role kontroly dodržování závazků v podstatě znemožněna.⁸⁹

Bezpečnostní a zahraniční politiku ČR výrazně ovlivňuje Evropská unie. Ta se skládá z 27 zemí, které vytvářejí společná rozhodnutí legálně závazná i nezávazná. Oblastí, které jsou ošetřovány společnou politikou, je vícero: například bezpečnost a zahraničí. Zde se vytváří tzv. Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Vytvoření Společné zahraniční a bezpečnostní politiky mělo za účel jednotně vystupovat navenek. O úplně jednotném vystupování se však dá hovořit jen stěží, neboť se mnohdy jedná o velmi citlivé záležitosti, v nichž se konsensus hledá obtížně. Základním znakem tvorby Společné zahraniční a bezpečnostní politiky je tedy jednomyslnost. Z důvodu větší pružnosti se jednotlivé státy mohou zdržet hlasování. V méně závažných otázkách je však možné využít i většinového principu, kdy je umožněno „*zemím náležejícím k většině jednat, aniž by musely mít souhlas ostatních. Jednomyslnost je však nadále nutná při rozhodnutích s vojenskými nebo obrannými důsledky.*“⁹⁰

V čele Společné zahraniční a bezpečnostní politiky stojí Vysoký představitel pro společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Jeho úkolem je jednak reprezentovat a zvýšit tak váhu Unie, jednak řídit politiku spadající tím pádem do jeho sféry působnosti. Mezi nástroje k provádění své politiky patří společné strategie, společné postoje, společné akce, mezinárodní dohody,

⁸⁷ Česká republika v OBSE. In: Stálá mise České republiky ve Vídni, http://www.mzv.cz/mission.vienna/cz/organizace_v_pusobnosti_mise/obse/dokumenty/index.html, 16. 3. 2011.

⁸⁸ Pozorovatelé OBSE v České republice. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3796>, 23. 11. 2010.

⁸⁹ Prohlášení MZV ČR k rozhodnutí ODIHR/OBSE nevyšlat na volby do ruské Dumy pozorovatelkou misi. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archivovane/prohlaseni_a_stanoviska/prohlaseni_mzv_cr_k_rozhodnuti_odihr.html, 23. 11. 2010.

⁹⁰ Zahraniční a bezpečnostní politika. In: Europa, http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm, 23. 2. 2010

deklarace a kontakty se třetími zeměmi.⁹¹ Z toho vyplývá, že Evropská unie řeší konflikty pomocí tzv. soft power, čili „pomocí diplomacie, případně za podpory nástrojů obchodní politiky, pomoci a mírových sborů.... EU vyslala mírové mise do několika ohnisek napětí ve světě. V srpnu 2008 zprostředkovala uzavření příměří mezi Gruzii a Ruskem a vyslala na místo vlastní pozorovatele. Poskytla humanitární pomoc lidem, kteří museli kvůli bojům opustit své domovy, a uspořádala mezinárodní dárcovskou konferenci věnovanou Gruzii. Unie se rovněž významně angažuje na Balkáně, kde financuje projekty na podporu budování stabilní společnosti v sedmi zemích.⁹²

Jelikož byla doposud za chod zahraniční politiky Evropské unie zodpovědná předsednická země, nevyhnula se tato povinnost či výsada ani České republice. Té díky tomu připadla role mediátora konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou, vyjednávače vyslala ČR z důvodu konfliktu v Gaze také na Blízký východ.⁹³

Zahraněční a bezpečnostní politika Evropské unie prošla mnoha fázemi, její podobu upravovalo několik smluv. Ta poslední, Lisabonská, přinesla několik zásadních úprav. Zmíněnou zodpovědnost předsednických zemí převzal úřad Vysokého představitele EU, který je zároveň viceprezidentem Evropské komise. Jelikož je volen na pět let s možností jednoho opětovného zvolení,⁹⁴ lze předpokládat, že se zahraniční a bezpečnostní politika Evropské unie stane kontinuálnější a snad i jednotněji působící.

Velmi důležitou pozici zaujímá Evropská bezpečnostní a obranná politika. „Cílem EBOP je umožnit rozvoj vojenských i civilních kapacit pro zvládání krizí a prevenci konfliktů na mezinárodní úrovni a tím napomoci

⁹¹ K problematice působení EU na Balkáně více např. SADOWSKI, Rafal – MUŠ, Jan (eds): *The Western Balkans and European Integration. Prospects and Implications*. Warszawa, Office of the Committee for European Integration 2008, 118 s.

⁹² *Zahraněční a bezpečnostní politika*. In: Europa, http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm, 23. 2. 2010

⁹³ *České předsednictví EU 2009*. In: Euroskop.cz, <http://www.euroskop.cz/8910/sekce/chronologie-predsednictvi/>, 12. 10. 2010.

⁹⁴ GIEGERICH, Bastian – WALLACE, William: *Foreign and Security Policy: Civilian Power Europe and American Leadership*. In: WALLACE, Helen – POLLACK, Mark A. – YOUNG, Alasdair R. (eds): *Policy-Making in the European Union*. New York, Oxford University Press 2010, s. 453.

zachování míru a mezinárodní bezpečnosti v souladu s Chartou OSN.“⁹⁵ I přes přílišnou rozdílnost postojů jednotlivých členských států k citlivé otázce společné evropské armády vznikly v zájmu úspěšného uplatňování Evropské bezpečnostní a obranné politiky tzv. battle groups. Jedná se o bojová uskupení vytvářená jedním či více státy, jako je tomu v případě společné česko-slovenské bojové skupiny, kdy vždy dvě skupiny mají pohotovost, aby mohly být kdykoliv vyslány na misi.⁹⁶

50letá Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj se mimo jiné zabývá i tak klíčovými záležitostmi, jako jsou chemické zbraně či jaderné elektrárny a další záležitosti, často negativně ovlivňující život lidí.⁹⁷ OECD proto spolupracuje s 34 členskými vládami a výsledky následných jednání organizace mohou mít podobu od smluv po doporučení.⁹⁸

*„OECD poskytuje fórum, ve kterém vlády spolupracují ve sdílení zkušeností a hledání řešení společných problémů. Pracujeme s vládami, abychom pochopili, co řídí ekonomickou, sociální a environmentální změnu. Měříme produktivitu a globální toky obchodu a investic. Analyzujeme a porovnáváme data k předpovězení budoucích trendů. Nastavujeme mezinárodní standardy na všechny druhy věcí.“*⁹⁹

Světová obchodní organizace vznikla v roce 1995 přeměnou z GATTu. Jejím cílem je liberalizace obchodu, přičemž vyjednané (a implikované) smlouvy by měly být v zájmu firem a občanů. Organizace se zabývá v podstatě

⁹⁵ *Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP)*. In: Evropská komise, http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_209_cs.htm, 12. 10. 2010.

Podrobnější informace o EBOP lze nalézt také v GIEGERICH, Bastian – WALLACE, William: *Foreign and Security Policy: Civilian Power Europe and American Leadership*. In: WALLACE, H. – POLLACK, M. A. – YOUNG, A. R. (eds): c.d., s.

⁹⁶ ŽÍŽKA, Jan: *Battle groups: EU není ani trpaslík, ani obr*. In: natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/battle-groups-eu-neni-ani-trpaslik-ani-obr-fgs-na_analyzy.asp?c=A090803_132503_na_analyzy_m02, 12. 10. 2010. Viz také GIEGERICH, Bastian – WALLACE, William: *Foreign and Security Policy: Civilian Power Europe and American Leadership*. In: WALLACE, H. – POLLACK, M. A. – YOUNG, A. R. (eds): c.d., s. 446.

⁹⁷ *About the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. In: OECD, http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html, 23. 3. 2011.

⁹⁸ *What we do and how*. In: OECD, http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36761681_1_1_1_1_1,00.html, 23. 3. 2011.

⁹⁹ *About the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)*. In: OECD, http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html, 23. 3. 2011.

vším, s čím jde obchodovat a záležitostmi týkajícími se obchodování (čili i investicemi, dohodami atp.)¹⁰⁰

„Obchodní vztahy často zahrnují konfliktní zájmy. Smlouvy, včetně těch snaživě vyjednávaných v systému WTO, mnohdy potřebují interpretaci. Nejharmoničtější způsob k vyřešení těchto rozdílů je skrze nějakou neutrální proceduru založenou na smluvené legální nadaci. To je účelem procesu urovnávání sporů, uvedeném ve smlouvách WTO.“¹⁰¹

2.3 ČR A VZTAHY S VELMOCEMI

V této kapitole věnuje autorka pozornost Spojeným státům americkým a Ruské federaci coby podstatným hráčům ovlivňujícím významnou měrou mezinárodní bezpečnostní a politickou scénu. Nastíněn bude ve stručnosti historický kontext, jehož účelem je pomoci čtenáři pochopit současnou politiku obou zemí. Na kontext pak naváže krátká analýza nových bezpečnostních koncepcí uvedených států.

Spojené státy americké bezesporu patří mezi nejdůležitější hráče na poli mezinárodních vztahů a bezpečnosti. Svou politikou tudíž ovlivňují také Českou republiku. To se projevilo v souvislosti s radarem. Uváděný důvod stavby radaru spolu s hrozbou ze strany Ruska tudíž staví USA do úzké spojitosti s hypotézou.

Již od dob svého vzniku se USA snažily distancovat od problémů Evropy, k čemuž jim měla pomoci i v podobném duchu hovořící Monroeova doktrína.¹⁰² Jak ale dějiny ukázaly, problémy v Evropě zasáhly Spojené státy natolik, že byly nuceny se angažovat. Po první světové válce může být stále

¹⁰⁰ *What is the World Trade Organisation?* In: WTO, http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm, 23. 3. 2011.

¹⁰¹ *„Trade relations often involve conflicting interests. Agreements, including those painstakingly negotiated in the WTO system, often need interpreting. The most harmonious way to settle these differences is through some neutral procedure based on an agreed legal foundation. That is the purpose behind the dispute settlement process written into the WTO agreements.“* *What is the World Trade Organisation?* In: WTO, http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm, 23. 3. 2011.

¹⁰² *Primary Documents in American History.* In: Library of Congress, <http://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/Monroe.html>, 9. 11. 2010.

patrná jistá váhavost,¹⁰³ která se však s druhou světovou válkou definitivně vytratila. Důkazem je, že i po skončení druhé světové války se Američané o Evropu stále zajímali a postupně se stali jednou z mocností určujících dění na mezinárodní scéně.

Velice podstatným pro vývoj v mezinárodně-bezpečnostních vztazích je v současnosti působení Spojených států v oblasti Blízkého východu. Po dlouhá desetiletí (ne-li staletí) se jedná o velmi neklidnou oblast. Jako důvod tohoto neklidu se uvádí problematika střetu kultur.¹⁰⁴ Hovořit by se ale mělo spíše čistě o touze ovládat jedno určité území, přičemž rozdílnosti kultur se využívá víceméně jen coby nástroje k ovládnutí lidí. Každopádně charakteristika hráčů působících na Blízkém východě vede ke skutečnosti, že drobná změna rovnováhy zde by mohla výrazně změnit rovnováhu moci na celém světě. Přirozená potřeba Spojených států řídit veškeré světové dění, znásobená po teroristických útocích na Světové obchodní centrum, tudíž vede USA k úsilí o co největší vliv i v této oblasti.

Silný americký vliv na českou politiku lze spatřovat v reakci na záměr Spojených států vybudovat protiraketový štít, jehož základní části se měly nacházet na území České republiky a Polska. Vybudování štítu by vedlo k mnohem užšímu propojení mezi Českou republikou (a Polskem) a Spojenými státy a vystavilo ji ještě výrazněji pozornosti celé mezinárodní scény. Lze se jen dohadovat, nakolik české pověsti uškodilo ustoupení nové americké administrativy od stavby plánovaného štítu. Stejně tak se lze jen dohadovat, jak rozsáhlé následky by štít českým zemím přinesl. Na příkladu varování Ruské federace směrem k „neposlušné“ střední Evropě se však prokázala míra vlivu

¹⁰³ Tuto váhavost lze spatřit například v přístupu ke Společnosti národů. Její vznik Spojené státy sice podporovaly, samy se ale členy nestaly. Viz např. JONES, Walter S.: *The Logic of International Relations*. New York, HarperCollins Publishers Inc. 2002, s. 577. O politice izolacionismu v meziválečném viz také ROSKIN, Michael – BERRY, Nicholas: *An Introduction to International Relations*. New Jersey, Prentice Hall 1990, s. 33-35.

¹⁰⁴ Zmíněnou teorii, založenou na natolik významné odlišnosti jednotlivých kultur či národů, rozpracoval ve své knize Samuel Huntigton. Viz HUNTIGTON, Samuel: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York, Simon and Schuster 2003, 367 s.

Spojených států na politiku a bezpečnost nejen zmíněných zemí střední Evropy.¹⁰⁵

Každopádně podle nové bezpečnostní strategie „zůstává vztah s evropskými spojenci základním kamenem závazku USA ke světu a katalyzátorem pro mezinárodní jednání.“¹⁰⁶ Celý text strategie je protkán ideou amerického leadershipu, v textu se mluví mimo jiné o boji proti terorismu, ochraně demokracie a lidských práv, kybernetické bezpečnosti. Bílý dům zde vyjádřil potřebu bojovat proti proliferaci zbraní hromadného ničení, s čímž souvisí podpora americko-ruské dohody START. Přestože Spojené státy ve své nové bezpečnostní strategii vyjadřují touhu zlepšit vztah s Ruskou federací, mezi řádky ji tiše varují, aby se nepokoušela narušit (územní) svrchovanost svých sousedů. Dále se Bílý dům zavazuje uchýlit se při řešení konfliktů k válce až v nejkrajnějším případě, a i tu spolupracovat v rámci NATO či OSN.¹⁰⁷ Že se nejedná jen o prázdná slova, prozrazuje reakce Spojených států na dění v Libyi.¹⁰⁸

Velmi podstatným hráčem v oblasti mezinárodní bezpečnosti je Ruská federace. Země rozkládající se na území Evropy a zvláště Asie patří mezi nejmocnější státy světa a velice úzkostlivě si své postavení střeží. Aby si je udržela, musí překonávat mnoho překážek daných historií, polohou, mocí samotnou a až panickým strachem, že o své postavení přijde. Vše pak ústí v současnou podobu politiky Kremlu. Historie ukazuje Rusko po dlouhá staletí

¹⁰⁵ *Rusové zostřili rétoriku, pohrozili kvůli podpisu radaru.* iDNES.cz, 8. 7. 2011, http://zpravy.idnes.cz/rusove-zostrili-retoriku-pohrozili-kvuli-podpisu-radaru-png-domaci.asp?c=A080708_161058_domaci_ban. Názor českých politiků na hrozbu zveřejnil server Novinky.cz: *Českým politikům ruské hrozby kvůli radaru vadí, jsou ale v klidu.* Novinky.cz, 9. 7. 2008, <http://www.novinky.cz/domaci/144551-ceskym-politikum-ruske-hrozby-kvuli-radaru-vadi-jsou-ale-v-klidu.html>

¹⁰⁶ „Our relationship with our European allies remains the cornerstone for U.S. engagement with the world, and a catalyst for international action.“ Viz *National Security Strategy, May 2010*. In: The White House, <http://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy>, 8. 3. 2011.

¹⁰⁷ *National Security Strategy, May 2010*. In: The White House, <http://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy>, 8. 3. 2011.

¹⁰⁸ Reakci nejen Spojených států, ale i dalších mocností a mezinárodních organizací se věnuje zvláštní článek agentury Reuters: ALLEN, Vicki: *Factbox: World powers weigh no-fly zone for Libya.* Reuters, 7. 3. 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/03/07/us-libya-nofly-idUSTRE7265Y120110307>. Možné scénáře postupu se uvádí na serveru Hospodářských novin: SLÁDEK, Jiří: *Co podnikne Západ proti Kaddáfimu? Ve hře jsou tři scénáře pomoci povstalcům.* iHNed.cz, 8. 3. 2011, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-51012660-tri-scenare-pomoci-libyjskym-povstalcum>

vždy coby zásadního aktéra mezinárodní politické scény, přičemž hlavním charakteristickým rysem byla moc jednotlivce (či úzké skupiny lidí kolem něj) vládnoucího velmi autoritativně. A to i v době, kdy ostatní evropské země hledaly a nacházely cestu k demokracii. Naděje na změnu svítala po rozpadu Sovětského svazu. Vzhledem k absenci předchozí demokratické zkušenosti a chaosu, v jakém se zbytek země ocitl, se však Rusku zatím nepodařilo nalézt cestu k modelu tak typickému pro západní, a dnes už i střední Evropu.

Navíc se projevuje touha Kremlu získat zpět svou moc nad zeměmi střední a východní Evropy a bývalými ruskými satelity v Asii.¹⁰⁹ S politicko-mocenskými důvody této snahy úzce souvisí ekonomika a nerostné suroviny, nacházející se v oblasti střední, západní a jihozápadní Asie. „*Co se týče Kaspického moře, není vytvořena žádná smlouva na demarkační schéma mezi pěti pobřežními státy. Sám Gazprom se také snaží ochránit zdroje kvůli svému plynovému deficitu, zamýšlejíce použít tyto dodávky pro sebe, zatímco prodává ruský plyn Evropanům za odměnu. (...) Rusko se bude snažit zablokovat jakékoliv trans-kaspické plynovody, protože se tak vyhýbají jeho území. V této oblasti je tudíž velký potenciál nestability států Zálivu. Sovětský svaz měl vztahy s Íránem, Irákem a Kuvajtem a ruské vztahy s těmito státy nyní expandují, zahrnují nabídku nukleárních technologií Saudské Arábii.*“¹¹⁰ Otázkou tedy je, jak dlouho bude Saudská Arábie odolávat pokušení na vlastní jaderný arzenál, kterého se zatím pro spolupráci a udržení si přátelského postoje se Spojenými státy vzdala. Pokud by však tato země kývla na ruskou nabídku, mohla by tím výrazně pozměnit mocenské rozložení sil na Blízkém Východě.

Podle nové ruské bezpečnostní strategie patří mezi prvořadé zájmy země dostat se zpět na pozici velmoci, k čemuž má přispět posílení a zkvalitnění armády. Ruská federace v dokumentu vyjadřuje vůli spolupracovat

¹⁰⁹ Na tomto bodě se shodli také experti na konferenci *Russia, West and Security in Europe at the Beginning of the 21st Century* konané v říjnu 2010 v Černínském paláci v Praze. Závěrečný dokument shrnující výsledky konference je dostupný ke stažení na webu Asociace pro mezinárodní otázky: *Conference Report: Russia, West and Security in Europe at the Beginning of the 21st Century*. In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/conference-report-russia-the-west-and-security-in-europe-at-the-beginning-of-the-21st-century.html>, 9. 3. 2011.

¹¹⁰ *Energy, National Security and the Persian Gulf*. MIT SSP, 22.2.2008, s. 23.

se Spojenými státy v bezpečnostních otázkách, jelikož chápe působení vzájemných vztahů na dění na mezinárodní scéně jako zcela zásadní. Staví se proti šíření zbraní hromadného ničení a vítá vytváření smluvních vztahů za tímto účelem. V rámci upevňování bezpečnosti a ochrany lidských práv nejen v evropském prostoru vyzdvihuje spolupráci s Evropskou unií, Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a Organizací spojených národů. Ochota spolupracovat s NATO by se pak měla, mimo jiné, odvíjet od postoje aliance k ruským zájmům. V textu se dokonce objevuje lehké varování Spojeným státům (a NATO) nejen před stavbou radaru ve střední Evropě, ale i před jakýmkoliv jiným jednáním, které by mohlo vyvolat patřičnou odvetnou reakci.¹¹¹

2.4 BEZPEČNOSTNÍ OTÁZKY OD ROZDĚLENÍ ČSFR PO SOUČASNOST

Po událostech listopadu 1989 čekala novou reprezentaci země v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky celá řada úkolů: stabilizovat a upevnit demokracii, dosáhnout co nejrychlejšího odsunu vojsk Varšavské smlouvy, obnovit vztahy se západními zeměmi, naopak omezit vztahy se zeměmi porušujícími základní lidská práva,¹¹² případně postavit se na stranu těch, jejichž práva jsou utlačována, dát jasně najevo nový postoj, orientaci ČR. Zároveň bylo nutné řešit ekonomickou reformu a úpravu vztahů české a slovenské části země, vedoucí nakonec k již zmíněnému rozdělení ČSFR. I když neměla situace pro ČR tak fatální následky jako pro Slováky, bylo nutné získat co největší část svého bývalého postavení zpět. *„Rozdělením Československa se snížila politická váha a – přinejmenším dočasně – utrpěla*

¹¹¹ *Strategie národní bezpečnosti Ruské federace do roku 2020*. Český překlad dostupný na internetových stránkách Britských listů je rozdělen na dvě části, přičemž první viz <http://blisty.cz/art/46859.html>, druhá viz <http://blisty.cz/art/46954.html>. Originální text v azbuce je k dispozici na webu Bezpečnostní rady Ruské federace, <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>, 9. 3. 2011.

¹¹² Vnější pohled na události roku 1989 a zájmy a cíle Občanského fóra přináší soubor depeší z amerického velvyslanectví v Praze: PERČAN, Vilém: *Praha – Washington – Praha: depeše velvyslanectví USA v Československu v listopadu a prosinci 1989 / Prague – Washington – Prague. Reports from the United States Embassy in Czechoslovakia, November – December 1989*. Praha, Knihovna Václava Havla 2004, 765 s.

*jejich prestiž. ... Vnější bezpečnost obou nástupnických států by bez vstupu do NATO byla velice problematická.*¹¹³

Následující léta provázely přípravy na vstup do NATO a EU, což se, jak známo, postupně podařilo. Zapojení země do bezpečnostních struktur mohlo být ještě vyšší, pokud by nová americká administrativa neodstoupila od záměru vybudovat na území České republiky a Polska protiraketový štít. Podle doposud platné bezpečnostní strategie z roku 2003 patří mezi strategické zájmy *„zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivnosti OSN; pevná transatlantická vazba v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a EU; rozvíjení role OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů, stabilizace a demokratizace; diverzifikace zdrojů strategických surovin; potírání mezinárodního terorismu; šíření svobody a demokracie a principů právního státu.*¹¹⁴ Poslední bod koresponduje s dlouhodobým zaměřením české zahraniční politiky směrem k rozvojové pomoci a ochraně lidských práv. Rozvojovou pomoc a humanitární pomoc řadí dokument *„mezi důležité nástroje při předcházení ozbrojeným konfliktům a řešení bezpečnostních problémů diplomatickými, politickými a dalšími nenásilnými prostředky.*¹¹⁵

Vývoj v roce 2009 měl pro českou zahraniční politiku zcela zásadní význam. Minimálně první půlrok otestoval schopnosti české diplomacie i domácí politické scény. Vedení Evropské unie představovalo příležitost získat si respekt a zároveň prosadit vlastní priority. Po administrativní stránce bylo předsednictví jednoznačně úspěšné, po stránce politické bylo úspěchů

¹¹³ VODIČKA, Karel: *Příčiny rozdělení Československa – analýza po deseti letech.* http://www.tahace.cz/vodicka_net/historcas2.pdf, 7. 3. 2011.

¹¹⁴ *Bezpečnostní strategie ČR, 10. 12. 2003.* In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_ceske_republiky.html, 7. 3. 2011.

¹¹⁵ *Bezpečnostní strategie ČR, 10. 12. 2003.* In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_ceske_republiky.html, 7. 3. 2011. Jistý hodnotící pohled na poslední bezpečnostní strategii nabízí JIREŠ, Jan: *Aktualizace Bezpečnostní strategie ČR: formalita, nebo příležitost?* In: http://www.natoaktual.cz/aktualizace-bezpecnostni-strategie-cr-formalita-nebo-prilezitost-1d3-na-analyzy.asp?c=A110221_154732_na_analyzy_m02, 7. 3. 2011. Doporučené kroky vycházející z nové koncepce NATO viz JIREŠ, Jan: *Příprava nové strategické koncepce po poločase a česká debata.* In: NATOaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/priprava-nove-strategicke-koncepce-po-polocase-a-ceska-debata-pt4-na-analyzy.asp?c=A100809_104943_na_analyzy_m02, 7. 3. 2011.

dosaženo například v energetice, ekonomice (proti protekcionismu) či projektem Východního partnerství. Na plno se však projeví problémy doma, jež vyvrcholily vyslovením nedůvěry vládě Mirka Topolánka 24. 3. 2009. Následná úřednická vláda pod vedením Jana Fischera¹¹⁶ mohla už jen zachránit poslední zbytky cti státu. „Nedošlo tak k využití jedinečné a neopakovatelné šance pro vylepšení mezinárodního renomé ČR. Neschopnost českých politiků shodnout se v zájmu země na společném konsensuálním postupu v evropské politice je nejvíce alarmujícím poučením z roku 2009, které bylo demonstrováno i v přístupu k ratifikaci Lisabonské smlouvy. ... Předsednictví sice přispělo k jasnějšímu definování postojů ČR v řadě evropských oblastí, česká pozice v EU však po skončení předsednictví byla horší než před jeho začátkem, což lze ironicky označit za mimořádný výkon.“¹¹⁷ Zisk portfolia pro rozšiřování EU při novém sestavování komise je proto významným úspěchem vyjednávačů. Do tohoto portfolia totiž „spadá i Východního partnerství, které patřilo mezi české priority během předsednictví. ... Nejedná se o marginální portfolio a je z hlediska dlouhodobé profilace zahraniční politiky pro ČR zajímavější než dosavadní sociální oblast.“¹¹⁸

Vedle nové bezpečnostní strategie se v současné době zpracovává i nová koncepce české zahraniční politiky pro období 2011-2017. Skupiny odborníků pod záštitou nevládních organizací proto zpracovávají vlastní studie a návrhy. Z nich stejně jako z následných diskuzí mohou odpovědní vládní činitelé čerpat inspiraci pro tvorbu nové oficiální koncepce zahraniční politiky. Jako příklad budiž uveden výsledek společné práce Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) a Institutu pro evropskou politiku (EUROPEUM) s názvem *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011-2017*.¹¹⁹ Dle této koncepce by měla Česká republika klást ve své zahraniční politice i nadále důraz na ochranu lidských

¹¹⁶ BACOVSKÝ, V. – DOSTÁL, V. – THIM, M. (eds): c.d., s. 18-19.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 18-19.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 21.

¹¹⁹ *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011-2017*. In: Asociace pro mezinárodní otázky, <http://www.amo.cz/publikace/transformace-bezpecnost-a-prosperita-v-multilaterálním-ramci-koncepce-pro-ceskou-zahranicni-politiku-2011-2017.html>, 7. 3. 2011. Stručný výtah viz *Česko chystá novou koncepci zahraniční politiky*. In: Euractiv, <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/cesko-chysta-novou-koncepci-zahranicni-politiky-008356>, 7. 3. 2011.

práv, což lze činit skrze OSN (zaštiťuje ochranu lidských práv) a OBSE (zvláště v případě Evropy). „Rozvojová pomoc je také důležitou součástí české bezpečnostní politiky. A to jak ve specifických případech cílené pomoci v konfliktních a postkonfliktních oblastech, tak jako nástroj stabilizace a prevence konfliktů.“¹²⁰ V oblasti bezpečnosti a obrany hrají důležitou roli NATO a EU. V rámci EU je důležité, aby ČR aktivně prosazovala své zájmy, zasazovala se o nezávislost Evropské komise (garance rovného přístupu ke všem členským zemím). I nadále by se měla tvrdě stavět proti protekcionismu, v energetice pak prosazovat diverzifikaci zdrojů (včetně realizace nových tras pro přepravu strategických surovin). Odborníci taktéž navrhuji směřovat pozornost k Balkánu (historické důvody, evropská bezpečnost) a zemím Východního partnerství a podporovat vstup Turecka do EU (geopolitické, ekonomické a energetické důvody).¹²¹ Ostatně mezi priority české zahraniční politiky pro rok 2011 řadí ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg Evropskou unii (zvláště oblast nové zahraniční služby), posílení transatlantických vztahů a vztahů se sousedy a Východní partnerství.¹²²

Nové koncepce bezpečnostní ani zahraniční politiky sice ještě nejsou hotovy, leccos však může napovědět koaliční smlouva mezi ODS, TOP 09 a Věci veřejnými. Nezbytné je dostát svým závazkům v NATO, EU a dalších mezinárodních organizacích, zajistit dostatek vojáků pro mírové mise a zároveň se snažit zajistit, aby spolu NATO a EU při těchto misích co nejvíc kooperovalo. Důvodem je prostý nedostatek lidských a materiálních zdrojů, mimo to je duplicita neefektivní. „S ohledem na změny, které přinesla Lisabonská smlouva, se koaliční vláda zasadí o zrychlení procedur při

¹²⁰ *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011-2017*. In: Asociace pro mezinárodní otázky, <http://www.amo.cz/publikace/transformace-bezpecnost-a-prosperita-v-multilaterálním-ramci-koncepce-pro-ceskou-zahranicni-politiku-2011-2017.html>, 7. 3. 2011.

¹²¹ *Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011-2017*. In: Asociace pro mezinárodní otázky, <http://www.amo.cz/publikace/transformace-bezpecnost-a-prosperita-v-multilaterálním-ramci-koncepce-pro-ceskou-zahranicni-politiku-2011-2017.html>, 7. 3. 2011.

¹²² SCHUSTER, Robert: „Je velice dobré, že mnohokrát pohřbívaná Visegrádská čtyřka se projevuje jako výrazný faktor, 10. 2. 2011.“ In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_4/x2011_02_10_je_velice_dobre_ze_mnohokrat_pohrbivana_visegradska_ctyrka.html, 6. 3. 2011.

*přijímání pozic České republiky, včetně zapojení evropských výborů obou komor parlamentu, a o zvýšení politické kontroly těchto pozic v každodenním rozhodování. ... Budeme usilovat o podporu lidských práv jako nedílnou součást porevolučního vývoje zahraniční politiky České republiky. Koaliční vláda na tuto dlouhodobou tradici naváže.*¹²³

Česká republika má dlouhou osobní zkušenost s totalitou a potlačováním lidských práv. Je si tudíž vědoma důležitosti, jakou pro obyvatele, jejichž práva jsou porušována, hraje podpora zvenčí. V souvislosti s nedávnými revolucemi v arabských zemích může Česká republika právě na „základě své vlastní zkušenosti poskytnout pomoc, kdyby si to přáli. Například tím, že bychom tam poslali naše experty na to, jak se vypořádat s režimem, zda se hádat s minulými zločinci. Valná část egyptského hospodářství je ze státního majetku, ba dokonce z majetku armády, a tady můžeme poskytnout i naše zkušenosti s privatizací.“¹²⁴

Kuriózní je, že Česká republika propaguje ochranu lidských práv ve své bezpečnostní strategii i na mezinárodní scéně, ovšem sama má problémy s ratifikací patřičných důležitých dokumentů. Zvláště týkají-li se vlastních občanů.¹²⁵

¹²³ *Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci.* In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>, 7. 3. 2011.

¹²⁴ ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina – KUNDRA, Ondřej: *Z Bratrstva strach nemám*, 13. 2. 2011. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga/4/x2011_02_14_z_bratrstva_strach_nemam.html, 6. 3. 2011.

¹²⁵ *Strach českých politiků ze zahraničních institucí chránících lidská práva přetrvává i po dvaceti letech od konce totality.* In: Liga lidských práv, <http://www.llp.cz/cz/tiskove-zpravy/strach-ceskych-politiku-ze-zahranicnich-instituci-chranicich-lidska-prava-pretrvava-i-po-dvaceti-letech-od-konce-totality-z377>, 7. 3. 2011.

3 PŘÍPADOVÁ STUDIE: ENERGETICKÁ BEZPEČNOST ČR

V této kapitole se autorka věnuje energetické bezpečnosti ČR coby jednomu z hlavních aspektů bezpečnosti země. První část je zaměřena na neobnovitelné zdroje energie: uhlí, ropu a zemní plyn. Zmíněné zdroje jsou součástí českého energetického mixu a významně ovlivňují energetickou bezpečnost země. Zvláště ropu a zemní plyn musí Česká republika dovážet, přičemž majoritní podíl obou surovin proudí z Ruska, jehož vliv na bezpečnost ČR byl nastíněn v předchozí kapitole a promítá se i do této kapitoly. V další části případové studie jsou rozebírány alternativní zdroje energie. Nejprve se pozornost věnuje obnovitelným zdrojům energie: větru, slunci, vodě a biomase, poté nezařaditelným energiím: geotermální a jaderné. Na závěr autorka shrnuje poznatky z této kapitoly a odpovídá na výzkumné otázky.

3.1 NEOBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE

V této kapitole se autorka věnuje fosilním energetickým surovinám. Jako první podává stručné vysvětlení, co to fosilní paliva jsou a proč se o nich hovoří jako o neobnovitelných zdrojích. Dále je pozornost zaměřena na uhlí, následně na ropu a zemní plyn. Protože ropa a plyn, na rozdíl od uhlí představují dovážené zdroje s podobnými geopolitickými i ekologickými vlastnostmi, vytvořila jim autorka jednu společnou SWOT analýzu.

„Kaustobiolity (fosilní paliva) jsou hořlavé uhlovodíky, které vznikly nahromaděním odumřelé organické substance (nekromasy).“¹²⁶ Jelikož se hromadily miliony let a současná spotřeba roste příliš rychle ve srovnání s dobou vzniku, nedokáží se tyto uhlovodíky dostatečně rychle obnovit. Proto hovoříme o fosilních palivech jako o neobnovitelných.

¹²⁶ JIRÁSEK, Jakub – SIVEK, Martin – LÁZNIČKA, Petr: *Ložiska energetických surovin*. Ostrava, Anagram 2010, http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/loziska_energetickych_surov.html. Viz také HRUBAN, Robert: *Energetické suroviny v oblasti moravských Karpat*. In: *Moravské Karpaty*, http://moravske-karpaty.cz/priroda_soubory/suroviny/energeticke_suroviny.htm, 5. 4. 2011.

3.1.1 Uhlí

Uhelná paliva jsou tuhá a řadí se mezi ně rašelina, lignit, hnědé uhlí, černé uhlí a antracit. Nejvyšší je díky vysokému obsahu uhlíku právě černé uhlí a antracit.¹²⁷ V českých zemích je známé především využívání (a těžba) černého a hnědého uhlí, potažmo lignitu. Jelikož však spalováním uhlí vzniká obrovské množství emisí a jeho těžbou dochází k radikálnímu narušení krajiny, byly stanoveny územní limity těžby uhlí. Ačkoliv uhelné společnosti tlačí na prolomení těchto limitů, vláda donedávna budila dojem, že jakékoliv prolomení limitů nepřipadá v úvahu. Dokládá to koaliční smlouva¹²⁸ a ještě v prosinci v tomto duchu hovořil na konferenci o energetické bezpečnosti ministr průmyslu a obchodu Martin Kocourek.¹²⁹ V rozporu se svým prosincovým tvrzením však na začátku března vyjádřil podporu prolomení limitů¹³⁰ a na konci března prohlásil i premiér Petr Nečas, že prolomení by možné mohlo být se souhlasem dotčených obyvatel.¹³¹

Těžba a spalování uhlí s sebou tedy nesou dilema. Na jedné straně jde o dostupný domácí zdroj, který snižuje potřebu dovozu ropy a plynu, a tudíž závislost země na Rusku. Na druhou stranu však významně a trvale narušuje krajinu natolik, že kvůli těžbě hrozí zrušení celých vesnic v severozápadních Čechách. Spalováním uhlí navíc uniká do vzduchu obrovské množství škodlivých látek, což by se prolomením limitů ještě zvýšilo. Česká republika by se pak z prodejce emisních povolenek mohla lehce stát jejich nákupčím.

Silné stránky

- Domácí zdroj = snižuje závislost na dovozu ropy a plynu
- Relativně snadno dostupné

¹²⁷ JIRÁSEK, J. – SIVEK, M. – LÁZNIČKA, P.: c.d.

¹²⁸ *Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci.* In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>, 7. 3. 2011.

¹²⁹ *Final report 2010. Energetická bezpečnost ČR.* In: Institut pro veřejnou diskuzi, http://www.ivd.cz/cs/informace_pro_tisk/final_report_2010, 5. 4. 2011.

¹³⁰ *VV proti Kocourkovi: Prolomení limitů je vyděračství.* In: Parlamentní listy.cz, 14. 3. 2011, <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/191325.aspx>.

¹³¹ *Nečas připustil prolomení limitů těžby.* In: EnviWeb, 31. 3. 2011, <http://www.enviweb.cz/clanek/energie/85967/necas-pripustil-prolomeni-limitu-tezby>.

Slabé stránky

- Silně negativní vliv na životní prostředí
- *„Ve srovnání s ropou je příliš objemné a hůře se přepravuje.“¹³²*

Příležitosti

- Přestavby (modernizace) elektráren a spaloven

Hrozby

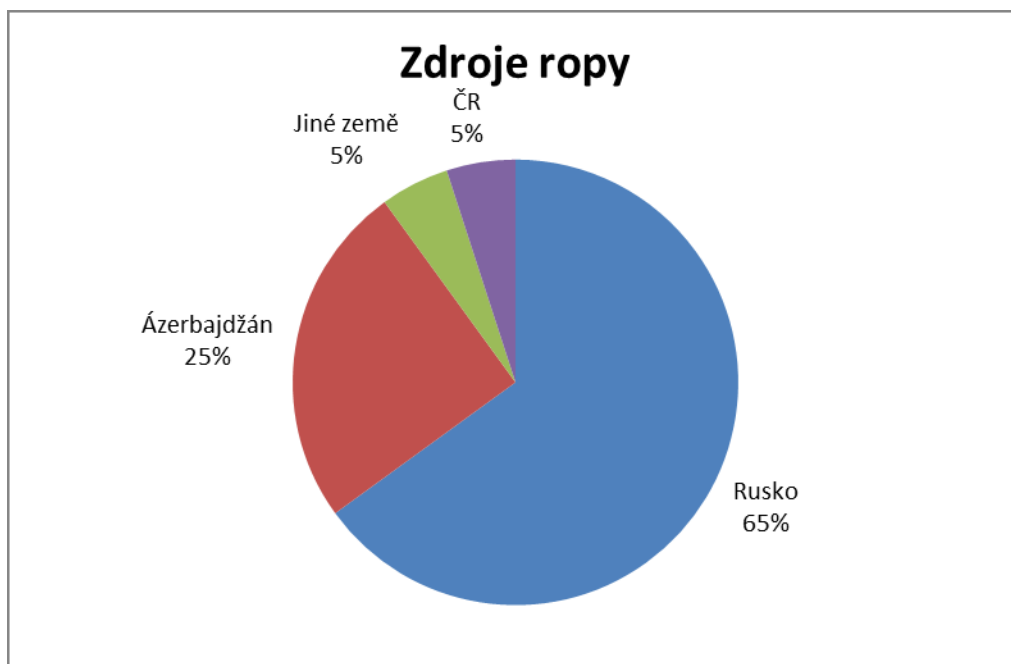
- Ničení lidských sídel kvůli těžbě (= případ ČR)
- Místo prodeje nákup emisních povolenek

3.1.2 Ropa

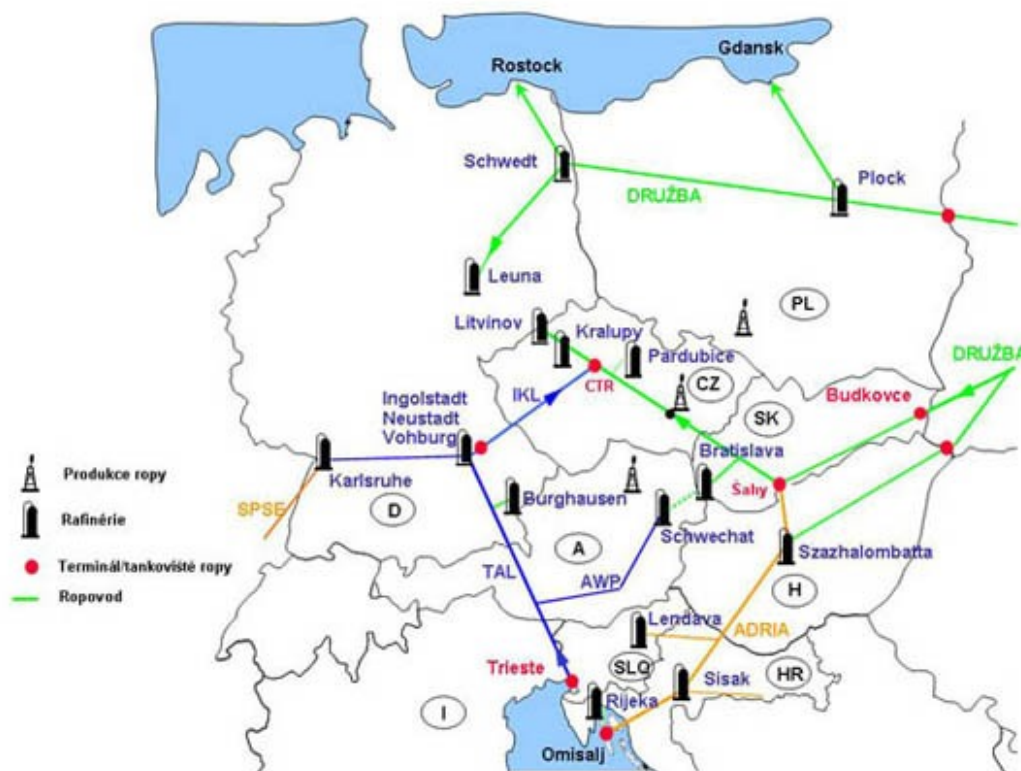
„Ropa je tekutá směs pevných, tekutých a plyných uhlovodíků přirozeného původu. Její základní charakteristikou je hustota. Nejcennější jsou lehké, tekuté světlé typy ropy, ze kterých se dá získat velké množství benzínu, zatímco těžké ropy při destilaci dávají hlavně asphalt. To je hlavní problém nekonvenčních zdrojů ropy, jako je uhlí a asphaltové či ropné písky, které poskytují poměrně malé množství benzínu či nafty a velice mnoho odpadních, byť dále využitelných uhlovodíků blízkých asfaltu.“¹³³

¹³² MUSIL, P.: c.d., s. 15.

¹³³ CÍLEK, Václav – KAŠÍK, Martin: *Nejistý plamen*. Praha, Dokořán 2007, s. 21-22.

Obr. 1, zdroj: Aktualizace SEK 2010, Moravské Karpaty.cz¹³⁴

Obr. 2, zdroj: Petroleum.cz¹³⁵

¹³⁴ Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky. Praha, MPO 2010, s. 36. Dostupné zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>, 5. 4. 2011. HRUBAN, Robert: Energetické suroviny v oblasti moravských Karpat. In: Moravské Karpaty, http://moravske-karpaty.cz/priroda_soubory/suroviny/energeticke_suroviny.htm, 5. 4. 2011.

Z obr. 1 je patrné, že Česká republika dováží 65 % ropy z Ruska, což ji činí závislou na těchto dodávkách. Existence ropovodu IKL (viz obr. 2) je tudíž životně důležitá pro energetickou bezpečnost země. Díky němu a díky rezervám se podařilo úspěšně překonat krizi v dodávkách z Ruska v létě 2008. Rusko tehdy uvádělo jako oficiální důvod tohoto výpadku technické problémy, „kvůli načasování se však spekuluje o mstě Rusů za podepsání smlouvy o americkém radaru v České republice. Snížení dodávek totiž následovalo tři dny poté.“¹³⁶ Logické podložení dává spekulacím dvojice Ondřej Kundra a Jaroslav Spurný z časopisu Respekt: „Tatněřf podle dostupných informací v uplynulých dvou měsících vytěžila stejné množství ropy jako obvykle – o žádném výpadku tedy nemůže být řeč. Navíc kdyby k nějakému výpadku skutečně došlo, nedostaly by ruskou ropu ani okolní státy jako Maďarsko nebo Slovensko. Vzhledem k tomu, že k nim bez problémů „černé zlato“ přiteklo, domnívají se zdejší ministerští úředníci i zahraničněpolitictí experti, že za ruským výpadkem je prostě nutné hledat politiku.“¹³⁷

Ačkoliv tedy díky zásobám a ropovodu Ingolstadt dokáže ČR překonat krátkodobé krize, z dlouhodobého hlediska by mohly vzniknout vážné problémy. Ropa se tudíž jeví být potenciální nebezpečnou politickou zbraní Ruské federace.

3.1.3 Zemní plyn

„Zemní plyn patří mezi fosilní paliva a jeho základní složkou je uhlovodík metan CH_4 , který obvykle tvoří 88–99,8 % plynu. Čím více metanu zemní plyn obsahuje, tím je z hlediska energetiky kvalitnější. Poměrně často se vyskytují společná ložiska ropy a zemního plynu, a to jak na pevnině, tak i na moři. Zemní plyn je nejedovatý a bez zápachu. Slouží hlavně jako zdroj tepelné energie v domácnostech, výtopenách, teplárnách a v elektrárnách (viz paroplynová zařízení). Výhodou jeho využití je to, že po spálení nezanechává popel, snadno se reguluje a měří jeho spotřeba, při správném spalování

¹³⁵ Doprava a skladování ropy. In: Petroleum.cz, <http://www.petroleum.cz/doprava/>, 1. 4. 2011.

¹³⁶ Rusko: Důvody výpadků dodávek ropy do ČR nejsou politické. iHned.cz, 14. 7. 2008, <http://ekonomika.ihned.cz/c1-25971280>.

¹³⁷ KUNDRA, Ondřej – SPURNÝ, Jaroslav: Ropná pomsta. Respekt 2008, č. 31, s. 19.

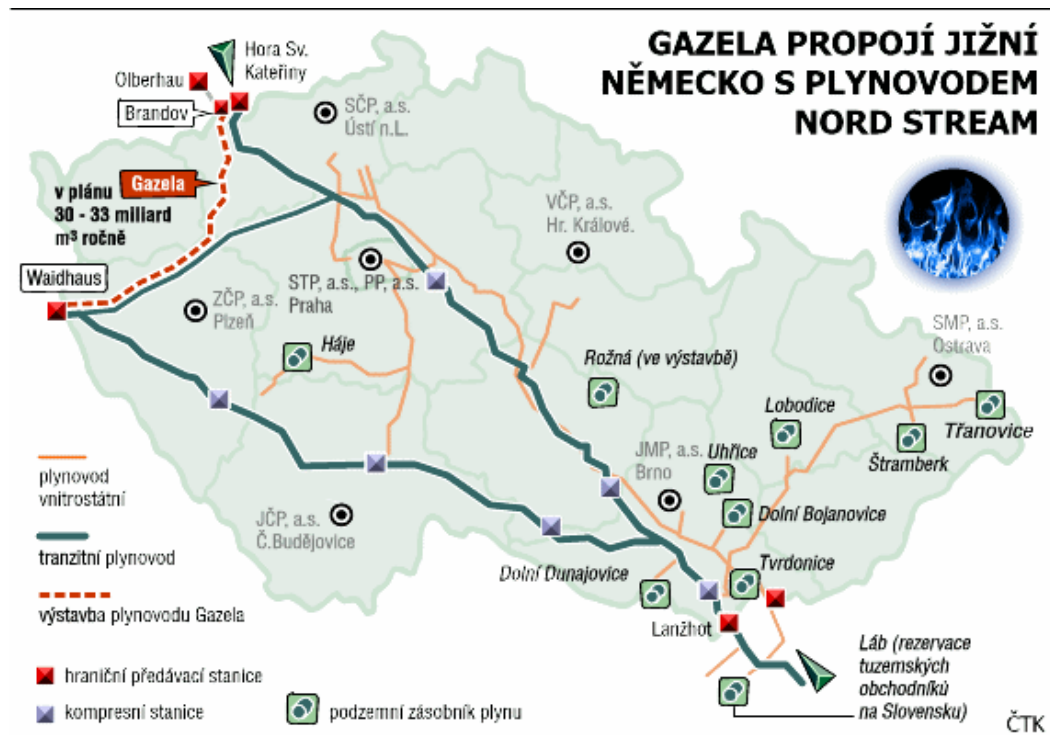
zanechává ve vzduchu méně škodlivin než uhlí a ropa.¹³⁸

Obr. 3, zdroj: Aktualizace SEK, Moravské Karpaty.cz, idnes.cz¹³⁹

¹³⁸ *Zemní plyn*. EnergyWeb, http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=2&slovník_page=zem_plyn.html, 6. 4. 2011. Viz také MUSIL, P.: c.d., s. 13 a JIRÁSEK, J. – SIVEK, M. – LÁZNIČKA, P.: c.d.

¹³⁹ *Aktualizace Státní energetické koncepce České republiky*. Praha, MPO 2010, s. 36. Dostupné zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>, 5. 4. 2011. HRUBAN, Robert: *Energetické suroviny v oblasti moravských Karpat*. In: Moravské Karpaty, http://moravske-karpaty.cz/priroda_soubory/suroviny/energeticke_suroviny.htm, 5. 4. 2011. *Evropa je bez ruského plynu, RWE už varuje odběratele*. Idnes.cz, 7. 1. 2009, http://ekonomika.idnes.cz/rusko-zcela-zastavilo-dodavky-plynu-do-cr-plyn-jde-z-norska-a-rezerv-1ga-/ekonomika.aspx?c=A090107_071506_ekonomika_klu.

Obr. 4, zdroj: ČTK¹⁴⁰

Jak je patrné z obr. 3, z Ruska teklo do České republiky ještě na konci roku 2008 téměř 75 % plynu. Pak přišel v lednu 2009 rusko-ukrajinský spor o plyn a s ním úplné zastavení dodávek proudících přes Ukrajinu směrem na západ. Balkán a Slovensko přišli uprostřed tuhé zimy o plyn úplně, Česká republika měla štěstí. Odpovědní činitelé se v devadesátých letech rozhodli pro plyn z Norska, který, ač dražší, pomohl spolu se zásobami ČR z nejhroššího. Předsednickou zemí by v té době zrovna Česká republika, která se tak stala ve sporu hlavním vyjednávačem. Paradoxní bylo, že mezi hlavní priority českého předsednictví patřila právě energetická bezpečnost, jejíž prosazování tak bylo usnadněno. Evropská unie si díky této krizi uvědomila důležitost alternativních zdrojů, lepších zásob a mnohem propracovanější propojenosti produktovodů mezi členskými státy, jejichž součástí by navíc bylo technické opatření umožňující reverzní chod. Díky této technické vymoženosti mohl plyn proudit přes ČR na Slovensko, které by jinak zůstalo zcela bez plynu.¹⁴¹

¹⁴⁰ České Noviny.cz (ČTK), http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/index_img.php?id=155949, 1. 4. 2011.

¹⁴¹ „Zjistilo se totiž, že země je sice prošpikovaná zásobníky na plyn, ale ty buď patří zahraničním firmám (SPP, obdoba českého Transgasu, byl zprivatizován, byl stát vlastní

Chystaný plynovod Nabucco, který má přivést plyn z oblasti střední Asie do Evropy, by mohl být hotový již v roce 2015. V nedělním diskusním pořadu ČT Otázky Václava Moravce to řekl vicepremiér Alexandr Vondra.

Obr. 5, zdroj: ČTK¹⁴²

V současné době staví Rusko plynovod Nord Stream vedoucí po dně Baltského moře vyhýbaje se tak Ukrajině a Polsku, plánuje stavbu plynovodu South Stream, jenž se vyhýbá Ukrajině tentokrát z jihu. Aby se Česká republika neocitla na konci plynovodu Ukrajina vydaná na milost Rusku, je v plánu napojení ČR na rakouský Baumgarten, odkud by měl proudit plyn z plynovodu Nabucco, plánovaného Evropskou unií. Navíc se začíná stavět plynovod Gazela, který má přes české území propojit severoněmeckou a jihoněmeckou větev Nord Streamu. Tento úsek je sice poměrně krátký, zachovává však České republice potřebné postavení tranzitní země a spolu

formálně 51 procent), anebo z těch domácích nelze plyn dostat, přestože je ho tam tolik, že by vystačil do léta. VITVAR, Jan H.: *Mrazivá lekce*. Respekt 2009, č. 4, s. 14.

¹⁴² České Noviny.cz (ČTK), http://www.ceskenoviny.cz/eu/index_img.php?id=101214, 1. 4. 2011.

s plánovaným napojením na Rakousko a Polsko může ČR pomoci k vyšší energetické bezpečnosti.

Silné stránky

- Mnoho způsobů využití (doprava, elektřina, topení, osvětlení, IT atd.)
- Zemní plyn je nejčistší z neobnovitelných zdrojů

Slabé stránky

- Zahraniční zdroje
- Cena závisí na politice a bezpečnostní situaci v místě těžby (a přepravy)
- Politická zbraň v rukou dodavatele: ohrožuje nejen energetickou bezpečnost země
- Negativní dopad na životní prostředí (zvláště v případě ropy)

Příležitosti

- Nové trasy mají potenciál snížit závislost na jednom dodavateli
- Rozšíření kapacity zásobníků
- V případě plynu napojení na LNG terminály

Hrozby

- Může vyvolat nejen politické konflikty (například při souboji o naleziště nebo stavbě konkurenčních produktovodů)
- Havárie

Analýza zdrojů fosilních paliv využívaných v České republice naznačuje možná rizika spjatá se současnou závislostí na jednom dodavateli. Je patrné, že skrze ropu a plyn lze ovlivňovat bezpečnost země. Krátkodobé výpadky lze ustát, ale co ty dlouhodobé? Jak by se za současné situace dalo reagovat, kdyby si ČR musela vybrat mezi energetickou a vojensko-politickou bezpečností,

pokud by se například Rusku nelíbila spolupráce ČR a USA (potažmo NATO)?¹⁴³

Ropná i plynová krize ukázaly důležitou roli EU. V prvním případě požádala ČR o pomoc právě EU, která zatlačila na Rusko, aby dodávky opět navýšilo na původní úroveň, což tehdy zabralo. Ve druhém případě se podařilo urovnat spor mezi Ukrajinou a Ruskem, který tentokrát ohrožoval velkou část Evropy.

Cestu, jak podobným situacím předejít, tak lze hledat nejen ve zdrojích nezávislých na Rusku a lepším propojení produktovodů jednotlivých členských zemí, ale i v alternativních zdrojích energie.

3.2 ALTERNATIVNÍ ZDROJE ENERGIE

Tato kapitola je zaměřena na alternativní zdroje energie. Jako první je věnována pozornost nevyčerpatelným obnovitelným zdrojům: větru a slunci, následně vyčerpatelným obnovitelným zdrojům: vodě a biomase, a nakonec se autorka zaměří na nezařaditelné zdroje energie: geotermální a jadernou.

3.2.1 Větrná energie

„Vítr vzniká vlivem nerovnoměrného ohřevu zemského povrchu slunečním zářením. Suché části povrchu se ohřívají mnohem rychleji než plochy vlhké. Od ohřátého povrchu se ohřívá i přilehlá vrstva vzduchu a teplý vzduch má snahu stoupat vzhůru, protože je lehčí než studený. Celý děj je silně ovlivněn rotací země a střídáním dne a noci. Vznikají tím v zemské atmosféře tlakové rozdíly, tlakové výše a níže. Vyrovnáváním tlakových rozdílů vzniká vítr, vane vždy od tlakové výše k tlakové níži. Vlivem rotace země není pohyb přímočarý, podobá se spíše pohybu po spirále u tlakové výše i níže.“¹⁴⁴

¹⁴³ Těmto hypotetickým otázkám se v souvislosti s radarem věnuje PEHE, Jiří: *Vojenská versus energetická bezpečnost*. In: PEHE, <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/vojenska-versus-energeticka-bezpecnost>, 5. 4. 2011.

¹⁴⁴ FILAKOVSKÝ, Karol: *Možnosti využití energie větru, větrné elektrárny*. CENEK, Miroslav a kol.: *Obnovitelné zdroje energie*. Praha, FCC Public 2001, s. 91.

Větrné elektrárny pak fungují na principu působení větru na lopatky rotoru, čímž se roztáčí turbína a vzniká elektrická energie. V současnosti se větrné elektrárny dokáží přizpůsobit změně rychlosti a směru větru.

Silné stránky

- Vlastní zdroj (čili snižuje závislost na dovozu)
- Bez emisí
- Nízká výkupní cena
- „po skončení životnosti lokalita zůstává prakticky nedotčena“¹⁴⁵

Slabé stránky

- Hlučnost (obzvláště u starších – 90. let)¹⁴⁶
- (Ne)stabilita - záleží na počasí, jak moc fouká
- Možný negativní vliv na signál TV, rozhlasu
- Diskoeffekt (stín rotující vrtule za slunečného počasí, když je slunce nízko nad obzorem) – v současnosti je snaha eliminovat tento efekt¹⁴⁷

Příležitosti

- „Zlepšování predikce výroby energie ve VtE na 24 hodin dopředu“¹⁴⁸ a s tím související rozvoj „nové vědecké disciplíny – meteorologie ve větrné energetice“¹⁴⁹
- Ekoturistika – příliv turistů do dané oblasti = zkušenost ze zahraničí¹⁵⁰

Hrozby

¹⁴⁵ *Přínosy větrné energie*. In: Česká společnost pro větrnou energii, <http://www.csve.cz/cz/clanky/prinosy-vetrne-energetiky/191>, 10. 3. 2011.

¹⁴⁶ *Fungování větrných elektráren*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/vitr/flash-model-jak-funguje-vetrna-elektrarna.html>

¹⁴⁷ *Fungování větrných elektráren*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/vitr/flash-model-jak-funguje-vetrna-elektrarna.html>, 10. 3. 2011.

¹⁴⁸ *Přínosy větrné energie*. In: Česká společnost pro větrnou energii, <http://www.csve.cz/cz/clanky/prinosy-vetrne-energetiky/191>, 10. 3. 2011

¹⁴⁹ CETKOVSKÝ, Stanislav – FRANTÁL, Bohumil – ŠTEKL, Josef a kol.: *Větrná energie v České republice: hodnocení prostorových vztahů, environmentálních aspektů a socioekonomických souvislostí. Studia Geographica 101*. Brno, Ústav geoniky AV ČR 2010, s. 12.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 191.

- V určitých případech může být hrozbou pro národní bezpečnost, kdy ruší signál radarů (nespatří včas cizí vzdušné síly)¹⁵¹
- Pro ekosystém (ptáci)

3.2.2 Sluneční energie

„Elektřinu lze získat ze sluneční energie přímo i nepřímo. Přímá přeměna využívá fotovoltaického jevu, při kterém se v určité látce působením světla uvolňují elektrony, nepřímá je založena na získání tepla. Zástupcem přímého získávání elektřiny z energie Slunce jsou sluneční články. Spojením mnoha článků vedle sebe a za sebou vzniká sluneční panel. Rozměry jednoho článku jsou asi 10 × 10 cm, spojují se do panelů o výkonech od 10 do 300 W. Nepřímá přeměna je založena na získávání tepla pomocí slunečních sběračů. V ohnisku sběračů umístíme termočlánky, které mění teplo v elektřinu. Větší množství termoelektrických článků vhodně spojených se nazývá termoelektrický generátor.“¹⁵²

Dalo by se říci, že v poslední době nastal v Česku velký rozmach fotovoltaických elektráren. Díky dotacím byly nasazeny vysoké výkupní ceny takto získané elektřiny, což mělo vzbudit zájem veřejnosti o fotovoltaiku. Záměr se podařilo naplnit nad očekávání. Z fotovoltaiky se však začal stávat výnosný business, vznikaly velké solární elektrárny. Aby nedošlo k hrozcímu zdražení energií, rozhodl se stát přistoupit k regulačním opatřením.¹⁵³

Že je výroba elektřiny pomocí solárních panelů pro mnohé spíše o penězích než o energetice, prokázali podnikatelé ve Španělsku. Kvůli většímu zisku totiž vyráběli elektřinu i v noci. Jejich svérázná metoda spočívala

¹⁵¹ LINKLATER, Magnus – KENNEDY, Dominic: *Wind farms a 'threat to national security'*. The Times, 4. 2. 2008, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/environment/article3300814.ece>, GREENEMEIER, Larry: *Wind Turbine or Airplane? New Radar Could Cut Through the Signal Clutter*. In: Scientific American, 3. 9. 2010. <http://www.scientificamerican.com/article.cfm?id=wind-farm-radar-clutter>.

¹⁵² *Fungování slunečních elektráren*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/slunce/flash-model-jak-funguje-slunecni-elektrarna.html>, 10. 3. 2011. Viz také MUSIL, P.: c.d, s. 60.

¹⁵³ PONCAROVÁ, Jana: *Výkupní cena elektřiny výrazně klesne. Ohrozí to fotovoltaiku?* In: nazeleno.cz, 15. 1. 2010, <http://www.nazeleno.cz/energie/fotovoltaika-1/vykupni-cena-elektriny-vyrazne-klesne-ohrozi-to-fotovoltaiku.aspx>, 10. 3. 2011.

v osvětlení panelů pomocí dieselových generátorů. „Podle odborníků by se podobná situace mohla stát i v České republice. „Ekonomická výhodnost je neúprosná a podobný případ se dříve či později objeví i v ČR. Před takovým jednáním je ale třeba v každém případě varovat, neboť je spojené s trestněprávními důsledky. Kromě zneužívání dotované ceny tyto praktiky navíc velmi poškozují pověst fotovoltaiky jako takové.“ řekl Michal Hrnčíř z advokátní kanceláře Ambruz & Dark, která zastupuje několik investorů do fotovoltaiky.¹⁵⁴

Silné stránky

- Vlastní zdroj – nezávislý na zahraniční, tudíž zvyšuje energetickou bezpečnost země
- Během fungování neprodukuje škodliviny do ovzduší
- Jednoduchá obsluha

Slabé stránky

- Omezené počasím
- Potřebuje určitý prostor – pro výrobu ve velkém se využívají obrovská pole úrodné půdy, kam se panely rozestaví
- Fotovoltaické články nejsou recyklovatelné

Příležitosti

- Využití prostor například na střeších velkých obchodních center

Hrozby

- Přetížení elektrické sítě
- Při nevhodně nastavené dotace

3.2.3 Vodní energie

„Nejběžnější způsob využívání vodní energie je její přeměna v energii

¹⁵⁴ Byl to vtíp, teď je to skandál. Solární panely ve Španělsku běží i v noci. IHNed.cz, 15. 4. 2010, <http://ekonomika.ihned.cz/c1-42558950-byl-to-vtip-ted-je-to-skandal-solarni-panely-ve-spanelsku-bezi-i-v-noci>

elektrickou. Ve vodních elektrárnách voda roztáčí turbíny, které pohání elektrické generátory. Konečným výsledkem je elektrická energie, která se transformuje a VN rozvody odvádí do míst spotřeby.“¹⁵⁵

Vodní elektrárny v ČR fungují jako doplňkové.¹⁵⁶ V českých podmínkách jsou významné přečerpávací vodní elektrárny (PVE) a malé vodní elektrárny (MVE). „Podle metodiky EU se přečerpávací vodní elektrárny a malé vodní elektrárny s instalovaným výkonem nad 10 MW mezi zařízení vyrábějící elektřinu z obnovitelných zdrojů nepočítají, nicméně z hlediska jejich významu pro elektroenergetiku ČR a především pro svůj přínos k zachování životního prostředí jsou i ony předmětem zájmu Skupiny ČEZ.“¹⁵⁷ Jejich význam dokládá obr. 6. PVE i MVE navíc pomáhají snižovat závislost země na fosilních palivech a tím zvyšovat energetickou bezpečnost.

¹⁵⁵ *Energie vody*. In: Krajská energetická agentura Olomouckého kraje, <http://www.kea-olomouc.cz/index.php?ca=zdroje&ar=06>, 9. 3. 2011.

¹⁵⁶ „Doplňují a vyrovnávají okamžitou energetickou bilanci v elektrizační síti.“ *Energie vody*. In: Krajská energetická agentura Olomouckého kraje, <http://www.kea-olomouc.cz/index.php?ca=zdroje&ar=06>, 9. 3. 2011.

¹⁵⁷ *Voda*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/voda.html>, 10. 3. 2011.

Elektrárna	Vodní elektrárny	
	Instalovaný výkon (MW)	Rok uvedení do provozu
Lipno I	2 × 60	1959
Orlík	4 × 91	1961 – 1962
Kamýk	4 × 10	1961
Slapy	3 × 48	1954 – 1955
Štěchovice I	2 × 11,25	1943 – 1944
Vrané	2 × 6,94	1936
Celkem	704,38	
Elektrárna	Malé vodní elektrárny	
	Instalovaný výkon (MW)	Rok uvedení do provozu
Lipno II	1 × 1,5	1957
Hněvkovice	2 × 4,8	1992
Kořensko I	2 × 1,9	1992
Mohelno	1 × 1,2 a 1 × 0,56	1977
Dlouhé Stráně II	1 × 0,16	2000
Kořensko II	1 × 0,94	2000
Želina	2 × 0,315	1994
Celkem	17,45	
Elektrárna	Přečerpávací vodní elektrárny	
	Instalovaný výkon (MW)	Rok uvedení do provozu
Štěchovice II	1 × 45	1947 – 1948
Dalešice	4 × 112,5	1978
Dlouhé Stráně I	2 × 325	1996
Celkem	1 145	

Tab. 2 – 11 Nejvýznamnější vodní elektrárny v ČR
Pramen: <http://www.vodni-tepelne-elektrarny.cz/vodni-elektrarny-cz.htm> (červen 2005)

Obr. 6, zdroj: MUSIL, Petr: *Globální energetický problém a hospodářská politika se zaměřením na obnovitelné zdroje*. Praha, C. H. Beck 2009, s. 68.

Silné stránky

- „obnovitelný, vlastní zdroj- kromě hraničních, pohotový zdroj = regulační schopnosti, nízké provozní náklady při dlouhé životnosti, neznečišťuje ovzduší, neprodukuje odpad“¹⁵⁸
- Regulací množství vody v řece dokáží ochránit před povodněmi
- Relativně stálý přísun energie
- Snižuje závislost na dovozu energie – není nutné ji dovážet

¹⁵⁸ Prezentace ze semináře Obnovitelné zdroje energie – potenciál a obmedzenia konaného 23. 6. 2010 v Galantě: DUŠIČKA, Peter: *Malé vodné elektrárne a ich prínos v regionálnej energetike*. In: Slovenská inovačná a energetická agentura, http://www.siea.sk/bezplatne_poradenstvo_aktuality/c-430/prezentacie-zo-seminara-obnovitelne-zdroje-energie-potencial-a-obmedzenia/, 9. 3. 2011. Podobně viz např. MUSIL, P.: c.d., s. 68.

Slabé stránky

- Musí se budovat „splavy“ pro ryby
- Lze jen v určitých místech
- Negativní vliv na vodní ekosystém
- „změna průtokových poměrů, zvýšení sedimentační, respektive erozní činnosti toku, změna režimu podzemní vody“¹⁵⁹
- Podle typu vodní elektrárny závislé na stavu vody (vliv počasí)

Příležitosti

- Stavba malých vodních elektráren – stačí jim relativně malý spád, případně malý jez (závisí samozřejmě od velikosti), vhodných míst/toků je v ČR dost¹⁶⁰

Hrozby

- Pokud nebudou majitelé zvláště velkých vodních elektráren připojených do sítě dodržovat limity, hrozí v krajním případě přetížení sítě

3.2.4 Biomasa

„Za biomasu je v užším pojetí považována energetická hmota rostlinného původu získaná na bázi fotosyntetické konverze sluneční energie. Pro naše účely se jeví vhodnější definice biomasy jako substance biologického původu, která zahrnuje rostlinou biomasu pěstovanou na půdě, hydroponicky nebo ve vodě, živočišnou biomasu, vedlejší organické produkty a organické odpady. Biomasa využívaná k energetickým účelům je buď záměrně získávána jako výsledek výrobní činnosti, nebo jde o využití odpadů ze zemědělské,

¹⁵⁹ Prezentace ze semináře Obnovitelné zdroje energie – potenciál a obmedzenia konaného 23. 6. 2010 v Galantě: DUŠIČKA, Peter: *Malé vodné elektrárne a ich prínos v regionálnej energetike*. In: Slovenská inovačná a energetická agentura, http://www.siea.sk/bezplatne_poradenstvo_aktuality/c-430/prezentacie-zo-seminara-obnovitelne-zdroje-energie-potencial-a-obmedzenia/, 9. 3. 2011

¹⁶⁰ *Energie vody*. In: Krajská energetická agentura Olomouckého kraje, <http://www.kea-olomouc.cz/index.php?ca=zdroje&ar=06>, 9. 3. 2011, *Energie vody*. In: EkoWATT, <http://www.ekowatt.cz/cz/informace/obnovitelne-zdroje-energie/energie-vody>, 10. 3. 2011.

potravinářské a lesní výroby, průmyslové výroby, z komunálního hospodářství, z údržby a péče o krajinu.¹⁶¹

Biomasu jde využít k výrobě bioplynu, biopaliv, na topení. Biopaliva v Německu byla zbavena tzv. petrolejové daně¹⁶². Toto opatření by v České republice fungovat mohlo, momentálně je však šance na zavedení mizivá. Probíhají totiž škrty, navíc současná vláda není nakloněna obnovitelným zdrojům energie.

Zajímavý příklad využití biomasy představuje švédské město Växjö. Elektřinu získává město spalováním dřevěných pilin (ale také například rašeliny). Popel, který po tomto procesu zůstane, navrací pracovníci do lesa (rozprašují jej prostřednictvím helikoptér), protože obsahuje právě lesem využitelné živiny. CO₂, který při spalování odchází komínem do ovzduší, opět využije les a přemění jej navíc na kyslík. Les pak vydá dřevo, které se spálí a celý proces se opakuje. Elektřina vyráběná tímto způsobem pokryje ve Växjö asi 35 % z celkové spotřeby města, teplo dokonce naprostou většinu spotřeby.¹⁶³

Projekt BioRegions Jedná se o projekt s podporou Evropské unie (Intelligent Energy Europe), který tvoří pět vybraných regionů: Slavičín a Brumov-Bylnice (Zlínský kraj, Česká republika), Sredna Gora (Bulharsko), Trièves (Francie), County Westmeath (Irsko) a Limbaži (Lotyšsko). „*Tento projekt je zaměřen na vytvoření funkčního regionálního trhu s biomasou, který by dlouhodobě usnadnil kontakt mezi producenty biomasy, dodavateli*

¹⁶¹ PASTOREK, Zdeněk: *Využití biomasy k energetickým účelům*. CENEK, Miroslav a kol.: *Obnovitelné zdroje energie*. Praha, FCC Public 2001, s. 139. Dále viz např. *How Biomass Energy Works*. In: Union of Concerned Scientists, http://www.ucsusa.org/clean_energy/technology_and_impacts/energy_technologies/how-biomass-energy-works.html, 9. 3. 2011 nebo *Výroba energie z biomasy*. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/vyroba-energie-biomasa.htm>, 9. 3. 2011.

¹⁶² Resumé k WIESE, A. – VON HERMANNI, E. C. – DROSCH, M. – ORTMANS, W.: *Nutzung von Biomasse zur Energiebereitstellung in Deutschland*. VGB Powertech, 84, 2004, č. 6, s. 34-39. In: Refdoc.fr, <http://cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsid=15889543>, 9. 3. 2011.

¹⁶³ Viz případová studie *Biomass CHP plant in Växjö, Sweden*. In: Evropská komise (Managenergy), <http://www.managenergy.net/resources/281>, 9. 3. 2011.

technologií a jejich klienty. Vytvořením stabilního trhu s biomasou bude podpořena energetická soběstačnost a konkurenceschopnost regionu. ¹⁶⁴

Elektrárna na biomasu se ve Zlínském kraji nenachází. V ČR jsou čtyři (patřící skupině ČEZ) + jedno energetické centrum, které přešlo právě na biomasu. Spalují převážně dřevo (štěpku, odpady...) ¹⁶⁵ „Z hlediska energetického využití jde v podmínkách České republiky většinou o dřevo (či tříděný odpad), slámu a jiné zemědělské zbytky a exkrementy užitkových zvířat, či o energeticky využitelný tříděný komunální odpad nebo plynné produkty vznikající při provozu čistíren odpadních vod.“ ¹⁶⁶

Silné stránky

- Využitelné na většině území ČR
- Jedná se o domácí zdroj, jeho využívání tudíž zvyšuje energetickou bezpečnost
- Využití odpadů např. z dřevařského průmyslu (nejen z něj) – čili pak méně odpadů
- Významný energetický potenciál ¹⁶⁷

Slabé stránky

- Ve světovém kontextu vede ke kácení deštných pralesů a zničení půdy (energie a živiny jsou zde totiž vázány převážně nad zemí), negativní vliv na biodiverzitu
- V českých podmínkách, kde se v termínech deštných pralesů hovořit nedá, zabírá biomasa obrovská pole, která by se dala využít pro pěstování zemědělských plodin (za účelem produkce potravin)

¹⁶⁴ *Obnovitelné zdroje.* In: Energetická agentura Zlínského kraje, <http://www.eazk.cz/rubrika/obnovitelne-zdroje/>, 10. 3. 2011.

¹⁶⁵ *Elektrárny ČEZ spalující biomasu.* In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/biomasa/elektrarny-cez-spalujici-biomasu.html>, 10. 3. 2011.

¹⁶⁶ *Informace o využívání biomasy.* In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/biomasa/informace-o-vyuzivani-biomasy.html>, 10. 3. 2011.

¹⁶⁷ „Teoretické propočty různých odborníků uvádějí roční celosvětovou produkci biomasy na úrovni 100 miliard tun, jejíž energetický potenciál se pohybuje kolem 1400 exajoulů (EJ), což je téměř pětkrát více, než činí roční světová spotřeba fosilních paliv (300 EJ).“ MUSIL, P.: c.d., s. 61.

- Vyčerpává půdu (aby se půda tolik nevyčerpávala, je nutné plodiny střídat)
- Nedostatečná infrastruktura¹⁶⁸

Příležitosti

- „pro země, které jsou orientované převážně na spalování uhlí, by mohlo být příležitostí na snížení nákladů spolu-spalování biomasy s uhlím“¹⁶⁹
- „Nárůstem využití biomasy se zvýší zaměstnanost při jejím pěstování, těžbě a zpracování, což může významně přispět k náhradním programům pro polnohospodářské podnikání a k ochraně krajiny.“¹⁷⁰
- Projekt BioRegions
- Využití plynu k výrobě tepla i elektřiny (plán skupiny ČEZ, využili by zde kukuřičnou siláž a vedlejší cukrovarské produkty)¹⁷¹

Hrozby

- při dlouhodobém jednodruhovém využívání může dojít k degradaci půdy (proces, při kterém dochází ke snížení úrodnosti, využitelnosti půdy a snižují se její ekologické funkce) a následně až k desertifikaci (přeměna v poušť)
- může ovlivnit potravinovou bezpečnost

3.2.5 Geotermální energie

„Jde o nejstarší energii na naší planetě. Geotermální energie je projevem tepelné energie zemského jádra, která vzniká rozpadem radioaktivních látek a

¹⁶⁸ Elektrárny ČEZ spalující biomasu. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/biomasa/elektrarny-cez-spalujici-biomasu.html>, 10. 3. 2011

¹⁶⁹ YAN, Jinyue – ALVFORS, Per – EIDENSTEN, Lars – SVEDBERG, Gunnar: *A future for biomass*. In: Mechanical Engineering Magazine Online, <http://www.memagazine.org/backissues/membersonly/october97/features/biomass/biomass.html>, 9. 3. 2011.

¹⁷⁰ Viz prezentace ze semináře Obnovitelné zdroje energie – potenciál a obmedzenia konaného 23. 6. 2010 v Galantě: ŠOLTĚS, Jozef: *Využitie biomasy pri výrobe tepla vo verejnom sektore*. In: Slovenská inovačná a energetická agentura, http://www.siea.sk/bezplatne_poradenstvo_aktuality/c-430/prezentacie-zo-seminara-obnovitelne-zdroje-energie-potencial-a-obmedzenia/, 9. 3. 2011

¹⁷¹ Bioplyn. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/bioplyn.html>, 10. 3. 2011.

*působením slapových sil. Jejimi projevy jsou erupce sopek a gejzírů, horké prameny či parní výrony. Využívá se ve formě tepelné energie (pro vytápění), či pro výrobu elektrické energie v geotermálních elektrárnách. Obvykle se řadí mezi obnovitelné zdroje energie, nemusí to však platit vždy, některé zdroje geotermální energie jsou vyčerpitelné v horizontu desítek let.*¹⁷²

Typické jsou pro vulkanické oblasti – v Evropě například pro Island nebo Itálii.¹⁷³ V ČR se geotermální energie prakticky nevyužívá, ačkoliv podle studie týdeníku Ekonom má země dostatek vhodných míst pro stavbu geotermální elektrárny. Velký problém představují finance. Tepelnou energii země tak využívá pouze město Děčín, několik dalších projektů bylo právě z finančních důvodů pozastaveno.¹⁷⁴

Silné stránky

- „Výhodami jsou velmi malé vlivy na životní prostředí (nezanechává po sobě téměř žádnou ekologickou stopu), nezávislost na dodávkách paliva (vydrží v provozu při plném výkonu desítky let), téměř bezobslužný provoz a ve srovnání s jinými obnovitelnými zdroji i stálost výkonu.“¹⁷⁵
- Domácí energie – pozitivní vliv na energetickou bezpečnost
- Stálá

Slabé stránky

- Geologické podmínky
- Kvůli mineralizaci podzemních vod náročné na zařízení (údržba, častá výměna)¹⁷⁶
- Produkce škodlivých odpadních vod¹⁷⁷

¹⁷² Geotermální energie. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/geotermalni-energie.html>, 10. 3. 2011.

¹⁷³ Vodní elektrárny, geotermální energie. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/vodni-geotermalni-energie.htm>, 10. 3. 2011.

¹⁷⁴ ZELENKA, Robert: *Stopka pro pekelnou energii*. Ekonom, 2011, č. 4, s. 20-21.

¹⁷⁵ Geotermální energie. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/geotermalni-energie.html>, 10. 3. 2011.

¹⁷⁶ Geotermální energie. In: Svaz podnikatelů pro využití energetických zdrojů, <http://www.spvez.cz/pages/geoterm.htm>, 10. 3. 2011.

Příležitosti

- „V našich podmínkách je možné využít pouze koncept HDR („hot dry rock“ – teploty kolem 200 °C), tj. kdy dojde v příslušné hloubce k umělému vytvoření tepelného výměníku. Tyto systémy nejsou tak běžné jako přímé využívání hydrotermální energie (horká voda, pára). Ani v zahraničí s tím však není příliš velká zkušenost, proto k tomu přistupujeme jako projektům výzkumně-vývojovým.“¹⁷⁸
- Termální prameny využít k topení¹⁷⁹

Hrozby

- Pro ekosystém vod, pokud budou provozovatelé vypouštět odpady do řek
- Otřesy půdy následkem činnosti geotermální elektrárny¹⁸⁰

3.2.6 Jaderná energie

„Jaderná energie může být uvolňována dvojitým způsobem: štěpením některých těžkých jader (např. uranu) nebo slučováním (fúzí) lehkých prvků na začátku Mendělejevovy tabulky. V obou případech dochází k úbytku hmoty, přičemž vydatnost reakcí na množství reagující hmoty může být při slučování až o téměř řád vyšší než v případě štěpení.“¹⁸¹ České jaderné elektrárny Dukovany a Temelín využívají první způsob uvolňování energie, čili štěpení.

Důvod, proč nelze jednoznačně zařadit jadernou energii mezi obnovitelné ani mezi neobnovitelné zdroje, tkví v podstatě jaderné energie a v definici obnovitelných zdrojů. Ta podle Dany Drábové říká: „Obnovitelné

¹⁷⁷ Geotermální energie. In: Svaz podnikatelů pro využití energetických zdrojů, <http://www.spvez.cz/pages/geoterm.htm>, 10. 3. 2011.

¹⁷⁸ Geotermální energie. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/geotermalni-energie.html>, 10. 3. 2011.

¹⁷⁹ Geotermální energie je nadějí pro východní Evropu. IHNed.cz, 17. 2. 2011, <http://digiweb.ihned.cz/c1-34480930-geotermalni-energie-je-nadeji-pro-vychodni-evropu>

¹⁸⁰ SCHUHOVÁ, Tereza: Geotermální energie: Kolik elektřiny získáváme? In: Nazeleno.cz, 11. 1. 2010, <http://www.nazeleno.cz/energie/geotermalni-energie-kolik-elektriny-ziskavame.aspx>.

¹⁸¹ KUBÍN, Miroslav: Energetika: perspektivy – strategie – inovace v kontextu evropského vývoje. Jihomoravská energetika, s. 244.

*zdroje energie jsou energetické zdroje, které jsou člověku v přírodě volně k dispozici a jejich zásoba je z lidského pohledu nevyčerpatelná, nebo se obnovuje v časových měřítcích srovnatelných s jejich využíváním.*¹⁸² Zde pak velmi záleží na konkrétním jaderném palivu. V případě uranu a plutonia se jedná o neobnovitelné prvky, v případě například vodíku je tomu naopak.¹⁸³

V jaderné energetice se v současnosti využívá hlavně uranu. Ač je účelem většího důrazu na jadernou energii snížení závislosti na Rusku (v ropě a plynu), řeší se tato závislost dovozem palivových článků právě z Ruska. To je sice poněkud zarážející, nicméně by neměl být příliš velký problém zajistit palivo v případě problémů s Ruskem odjinud. Z tohoto úhlu pohledu je atomová energie přínosem pro energetickou bezpečnost ČR.

Česká republika nyní plánuje jeden z největších jaderných tendrů v Evropě.¹⁸⁴ Hledá a prověřuje nabídky zájemců o dostavbu dvou bloků Temelína s možností podílu na případné budoucí dostavbě či modernizaci Dukovan a Jaslovských Bohunic.¹⁸⁵ Vážný zájem o tuto zakázku mají tři společnosti: „americká Westinghouse, francouzská Areva a česko-ruské konsorcium Škoda JS – Atomstrojexport – Gildropress.“¹⁸⁶ Mezi hlavní kritéria výběru patří účast českých firem, předání know-how, technologie, zabezpečení.¹⁸⁷ Důraz na bezpečnost vzrostl po událostech v japonské Fukušimě. „Technologie připravené pro dostavbu dalších dvou bloků v jaderné elektrárně Temelín jsou ještě bezpečnější než ty současné. „Projekt reaktoru francouzské společnosti Areva obsahuje takzvaný lapač aktivní zóny, projekty reaktorů Westinghouse a Škody JS zase mají pasivní odvod tepla, takže palivo

¹⁸² Zveřejněno zde: *Anketa časopisu All for Power: Je možné označit jaderné palivo jako obnovitelný zdroj energie?* All for Power 2010, 4, č. 4, s. 64.

¹⁸³ Viz odpověď Františka Hrdličky, děkana Fakulty strojní ČVUT Praha: *Anketa časopisu All for Power: Je možné označit jaderné palivo jako obnovitelný zdroj energie?* All for Power 2010, 4, č. 4, s. 64.

¹⁸⁴ *Exkluzivní rozhovor s Václavem Bartuškou, vládním zmocněncem pro dostavbu JE Temelín.* In: Atominfo, <http://atominfo.cz/2010/09/exkluzivni-rozhovor-atominfo-cz-s-vaclavem-bartuskou-vladnim-zmocnencem-pro-dostavbu-je-temelin/>, 7. 4. 2011.

¹⁸⁵ ŠTĚTKA, Jiří: *Imperium Romanum.* Ekonom 2010, č. 50, s. 17.

¹⁸⁶ ZELENKA, Robert: *Temelín si dává načas.* Ekonom 2011, č. 8, s. 28.

¹⁸⁷ *V dostavbě Temelína má mít poslední slovo vláda.* In: Euractiv, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/v-dostavbe-temelina-ma-mit-posledni-slovo-vlada-007651>, 6. 4. 2011.

k ochlazení vůbec nepotřebuje záložní zdroje,“ dodává bývalý ředitel Temelína František Hezoučky.¹⁸⁸

Silné stránky

- Nevypouští škodlivé emise (skleníkové plyny) do ovzduší
- Vysoká účinnost při malém množství suroviny
- Možnost „využití páry ze sekundárního okruhu, tak jak se to děje v případě Jaderné elektrárny Temelín, při vytápění 5 km vzdáleného Týna nad Vltavou se zhruba 8 600 obyvateli.“¹⁸⁹

Slabé stránky

- Odpad s dlouhým poločasem rozpadu (lze eliminovat opětovným zpracováním)
- Dovoz materiálu
- Radioaktivní = extrémně nebezpečný
- Způsobuje konflikty se sousedy (Rakousko)

Příležitosti

- Využití vyhořelých článků k opětovnému spalování – děje se například ve Francii či Velké Británii¹⁹⁰
- Vodík: termojaderná energetika¹⁹¹

Hrozby

- Výbuch
- Napadení nepřitelem: proto se jaderné elektrárny staví v blízkosti hranic se sousedním státem, nebezpečí napadení se tak alespoň částečně

¹⁸⁸ ZELENKA, Robert – ROZMAJZL, Lukáš: *Jádro děsí. Svět chystá kontroly*. Ekonom 2011, č. 11, s. 39.

¹⁸⁹ *Mýty a realita*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/jaderna-energetika/realita-a-myty-o-jaderne-energii.html>, 10. 3. 2011.

¹⁹⁰ *Jaderné elektrárny a obnovitelné zdroje energie*. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/jaderna-elektrarny.htm>, 10. 3. 2011.

¹⁹¹ *Jaderné elektrárny a obnovitelné zdroje energie*. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/jaderna-elektrarny.htm>, 10. 3. 2011.

eliminuje. Konstrukce a zabezpečení objektu JE (vč. střežené bezletové zóny) toto nebezpečí také výrazně eliminují.¹⁹²

3.3 VYŠŠÍ ENERGETICKÁ BEZPEČNOST

Zvýšení podílu obnovitelných zdrojů a jádra na výrobě energie je součástí aktualizované Státní energetické koncepce a Národního akčního plánu, odvíjejícího se od požadavků Evropské unie. Podle obou dokumentů má vzrůst podíl OZE do roku 2020 na 13 %.¹⁹³

V dosahování tohoto cíle by se mohly uplatnit nové technologie. Mezi ně patří tzv. vanadové vany, které dokáží po určitou dobu skladovat velké množství energie.¹⁹⁴ Pokud by se osvědčily, vyřešily by jednu ze základních slabín některých OZE, kterou je nestálost produkce energie způsobená nestálým počasím. Podíl obnovitelných zdrojů na výrobě energie by se tak mohl více navýšit, čímž by se snížila spotřeba fosilních paliv a ve svém důsledku by se zvýšila energetická bezpečnost ČR. Ta je totiž nepřímo úměrně spjata s ruskými dodávkami. Jak ukázala poslední léta, kohoutek jde lehce zastavit. Českou republiku by to však díky OZE (a jádru) nemuselo tolik bolet. To zároveň dokazuje platnost stanovené hypotézy.

Jak tedy bylo řečeno, ruské dodávky ropy a plynu tvoří významnou část spotřeby energií v ČR. Vzhledem k jejich množství a přírodním a technickým možnostem České republiky však nelze v dohledné době hovořit o úplném (nebo alespoň většinovém) nahrazení těchto dodávek. Přírodní podmínky (ve smyslu charakteru a poloze území) není možné změnit. Je tudíž nutné se zaměřit na rozvoj nových technologií.

Uplatňování nových poznatků pomáhá postupně přecházet na domácí obnovitelné zdroje energií, a tím snižovat závislost na dodavatelských zemích, zvláště Rusku. Pomoci může ale také snížení samotné spotřeby energie. Proto

¹⁹² *Mýty a realita*. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/jaderna-energetika/realita-a-myty-o-jaderne-energii.html>, 10. 3. 2011.

¹⁹³ *Aktualizace Státní energetické koncepce*. Praha, MPO 2010, s. 12. Dostupné zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>, 6. 4. 2011. *Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů*. MPO 2010, s. 2. Dostupné zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument79564.html>, 6. 4. 2011.

¹⁹⁴ LÁZŇOVSKÝ, Matouš – KREJČÍ, Martin: *Vany nabitě elektřinou*. Ekonom 2010, č. 50, s. 34.

hrají důležitou roli projekty udržitelného rozvoje, zaměřené mj. na zateplování budov (soukromých, veřejných) a podporu energetické soběstačnosti a efektivnosti regionů i domácností využíváním OZE.¹⁹⁵

V rámci diverzifikace dochází k částečnému nahrazování ruských dodávek fosilních paliv již nyní. Kromě stávajícího napojení na suroviny proudící ze Západu je v plánu plynová přípojka jižním směrem na Rakousko a severním směrem na Polsko. Podaří-li se Evropské unii zrealizovat plynovod Nabucco, vzroste šance ČR nahradit velkou část ruských dodávek.

Při vhodném nastavení může ke zvýšení energetické bezpečnosti ČR přispět také jaderná energie. V případě neruských palivových článků je pak zvláště v případě dostavby Temelína celkem reálné obejít z velké části ruské dodávky fosilních energetických surovin v horizontu deseti nebo patnácti let. To potvrzuje platnost stanovené hypotézy.

¹⁹⁵ Příkladem budiž již zmíněný projekt BioRegions nebo projekt Concerto, dotující například již zmíněné zateplování či fotovoltaické panely na střechách rodinných/soukromých domů. Viz Concerto, <http://www.concertoplus.eu/cms/>, 6. 4. 2011.

ZÁVĚR

Předmětem práce bylo analyzovat energetickou bezpečnost ČR v souvislosti s bezpečností země z geopolitického hlediska. Na základě nastínění činnosti vybraných mezinárodních organizací a českého zapojení v nich autorka zjistila, že největší vliv se dá připsat OSN, NATO a EU. Přesto je však role ostatních organizací nezanedbatelná. Jak z práce vyplynulo, vztahy České republiky s USA a mezinárodními organizacemi úzce ovlivňují jak bezpečnost ČR v širším kontextu, tak energetické bezpečnosti. Aby bylo možné zmírnit dopady negativního vlivu Ruské federace (a vzájemných ruskoamerických vztahů) na vojensko-politickou i energetickou bezpečnost ČR, je nutné patřičně diverzifikovat zdroje.

Hypotéza stanovená na počátku práce zněla: *Nahrazení ruských dodávek fosilních paliv snížením podílu obnovitelných zdrojů energie a jádra zvyšuje energetickou bezpečnost ČR.* Její platnost dokládají důsledky výpadku v dodávkách energetických surovin do ČR a historické zkušenosti z okolí. Platnost hypotézy potvrzuje i základní silná stránka obnovitelných zdrojů energie a jádra, kterou je fakt, že se v případě OZE jedná o domácí zdroje a v případě jádra o zdroj s širším spektrem možných dodavatelů.

Cílem práce bylo také odpovědět na výzkumné otázky: *Je vůbec reálné nahrazovat ruské dodávky? Existuje adekvátní možnost je v nějaké (jaké) době obejít?* Bylo zjištěno, že v případě propojení ČR i s Rakouskem a Polskem, zrealizování plynovodu Nabucco, případně využití LNG terminálů je reálné nahradit část ruských dodávek. Při navýšení podílu alternativních zdrojů energie v návaznosti na technologický pokrok a snížení spotřeby energií se množství reálně nahraditelných dodávek ještě zvýší. To vše v horizontu 10–15 let.

Jelikož hlavním cílem práce bylo shrnout základní poznatky k dané problematice, odpovědět na výzkumnou otázku a potvrdit či vyvrátit hypotézu,

je hlavním nedostatkem práce velmi široké rozebírání problematiky bezpečnosti.

Přínos práce lze spatřovat v aplikaci SWOT analýzy. Tato metoda totiž bývá při zkoumání energetické bezpečnosti opomíjena a práce tak přispěla do diskuze o energetické bezpečnosti v kontextu obnovitelných, neobnovitelných a nezařaditelných druhů energie trochu jiným pohledem.

Na úplný závěr si autorka dovoluje citovat z článku týdeníku Respekt, kde Jiří Sobota oceňuje prozíravost politiků investujících do diversifikace zdrojů a snížení spotřeby energie: *„A přestože Česko díky správnému rozhodnutí svých politiků zvládá letošní krizi dobře, práce na snížení závislosti na dodávkách z východu by měly pokračovat. Pokud tedy dnešní česká vláda považuje za jednu z priorit svého předsednictví podporu energetickým úsporám, pomáhá Evropě kráčet správným směrem. A pokud dnes tváří v tvář nastupující hospodářské krizi uvažuje o vládních investicích třeba do zateplování budov (které můžou snížit spotřebu plynu k vytápění třeba o 50 procent), chová se stejně prozřetelně jako její předchůdci v 90. letech minulého století. Právě jsme zažili v praxi, jak se taková investice vyplatí.“*¹⁹⁶

¹⁹⁶ SOBOTA, Jiří: *Tenkrát v lednu. Plynová válka vyhovuje Moskvě i Kyjevu. Co s tím?* Respekt 2009, č. 3, s. 13.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

About the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). In: OECD, http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36734103_1_1_1_1_1,00.html, 23. 3. 2011

Aktualizace státní energetické koncepce České republiky. Praha, MPO 2010. Ke stáhnutí zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>, 23. 3. 2011

ALLEN, Vicki: *Factbox: World powers weigh no-fly zone for Libya*. Reuters, 7. 3. 2011, <http://www.reuters.com/article/2011/03/07/us-libya-nofly-idUSTRE7265Y120110307>

A Roadmap for the New Strategic Concept. In: NATO's New Strategic Concept, <http://www.nato.int/strategic-concept/roadmap-strategic-concept.html#guiding>, 22. 2. 2010

Bezpečnostní rada státu. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/brs/brs-uvod-3851/>, 28. 2. 2011

Bezpečnostní rada státu řešila situaci v Afghánistánu a kybernetickou bezpečnost, 28. 2. 2011. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/bezpecnostni-rada-statu-resila-situaci-v-afghanistanu-a-kybernetickou-bezpecnost-81668/>, 1. 3. 2011

Bezpečnostní rada státu se seznámila s návrhem nové vojenské strategie ČR. In: Našepeníze.cz, <http://www.nasepenize.cz/bezpecnostni-rada-statu-se-seznamila-s-navrhem-nove-vojenske-strategie-cr--3760>, 1. 3. 2011

Bezpečnostní strategie ČR, 10. 12. 2003. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/bezpecnostni_strategie_ceske_republiky.html, 7. 3. 2011

Biomass CHP plant in Växjö, Sweden. In: Evropská komise (Managenergy), <http://www.managenergy.net/resources/281>, 9. 3. 2011

Bioplyn. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/bioplyn.html>, 10. 3. 2011

Byl to vtíp, teď je to skandál. Solární panely ve Španělsku běží i v noci. IHNed.cz, 15. 4. 2010, <http://ekonomika.ihned.cz/c1-42558950-byl-to-vtip-ted-je-to-skandal-solarni-panely-ve-spanelsku-bezi-i-v-noci>

České Noviny.cz (ČTK),
http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/index_img.php?id=155949, 1. 4. 2011

České Noviny.cz (ČTK),
http://www.ceskenoviny.cz/eu/index_img.php?id=101214, 1. 4. 2011

Česko chystá novou koncepci zahraniční politiky. In: Euractiv,
<http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/cesko-chysta-novou-koncepci-zahranicni-politiky-008356>, 7. 3. 2011

Concerto, <http://www.concertoplus.eu/cms/>, 6. 4. 2011

Conference Report: Russia, West and Security in Europe at the Beginning of the 21st Century. In: AMO, <http://www.amo.cz/publikace/conference-report-russia-the-west-and-security-in-europe-at-the-beginning-of-the-21st-century.html>, 9. 3. 2011

Consensus decision-making at NATO. In: NATO,
http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49178.htm, 22. 2. 2010

České předsednotví EU 2009. In: Euroskop.cz,
<http://www.euroskop.cz/8910/sekce/chronologie-predsednictvi/>, 12. 10. 2010

Českým politikům ruské hrozby kvůli radaru vadí, jsou ale v klidu. Novinky.cz, 9. 7. 2008, <http://www.novinky.cz/domaci/144551-ceskym-politikum-ruske-hrozby-kvuli-radaru-vadi-jsou-ale-v-klidu.html>

Doprava a skladování ropy. In: Petroleum.cz,
<http://www.petroleum.cz/doprava/>, 1. 4. 2011

DUŠIČKA, Peter: *Malé vodné elektrárne a ich prínos v regionálnej energetike.* In: Slovenská inovačná a energetická agentúra,
http://www.siea.sk/bezplatne_poradenstvo_aktuality/c-430/prezentacie-zo-seminara-obnovitelne-zdroje-energie-potencial-a-obmedzenia/, 9. 3. 2011

Elektrárny ČEZ spalující biomasu. In: Skupina ČEZ,
<http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektřiny/obnovitelne-zdroje/biomasu/elektrarny-cez-spalujici-biomasu.html>, 10. 3. 2011

Energie vody. In: Krajská energetická agentura Olomouckého kraje,
<http://www.keo-olomouc.cz/index.php?ca=zdroje&ar=06>, 9. 3. 2011

Energie vody. In: EkoWATT,
<http://www.ekowatt.cz/cz/informace/obnovitelne-zdroje-energie/energie-vody>, 10. 3. 2011

Energy security. In: International Energy Agency, http://www.iea.org/subjectqueries/keyresult.asp?KEYWORD_ID=4103, 23. 3. 2011

Evropa je bez ruského plynu, RWE už varuje odběratele. Idnes.cz, 7. 1. 2009, http://ekonomika.idnes.cz/rusko-zcela-zastavilo-dodavky-plynu-do-cr-plyn-jde-z-norska-a-rezerv-1ga-/ekonomika.aspx?c=A090107_071506_ekonomika_klu.

Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP). In: Evropská komise, http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_209_cs.htm, 12. 10. 2010

Exkluzivní rozhovor s Václavem Bartuškou, vládním zmocněncem pro dostavbu JE Temelín. In: Atominfo, <http://atominfo.cz/2010/09/exkluzivni-rozhovor-atominfo-cz-s-vaclavem-bartuskou-vladnim-zmocnencem-pro-dostavbu-je-temelin/>, 7. 4. 2011

Facts and figures. In: The Organization of Security and Co-operation in Europe, <http://www.osce.org/about/19298.html>, 22. 2. 2010

Final report 2010. Energetická bezpečnost ČR. In: Institut pro veřejnou diskuzi, http://www.ivd.cz/cs/informace_pro_tisk/final_report_2010, 5. 4. 2011

Fungování slunečních elektráren. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/slunce/flash-model-jak-funguje-slunecni-elektrarna.html>, 10. 3. 2011

Fungování větrných elektráren. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/vitr/flash-model-jak-funguje-vetrna-elektrarna.html>, 10. 3. 2011

Geotermální energie. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/geotermalni-energie.html>, 10. 3. 2011

Geotermální energie. In: Svaz podnikatelů pro využití energetických zdrojů, <http://www.spvez.cz/pages/geoterm.htm>, 10. 3. 2011

Geotermální energie je nadějí pro východní Evropu. IHNed.cz, 17. 2. 2011, <http://digiweb.ihned.cz/c1-34480930-geotermalni-energie-je-nadeji-pro-vychodni-evropu>

GREENEMEIER, Larry: *Wind Turbine or Airplane? New Radar Could Cut Through the Signal Clutter*. In: Scientific American, 3. 9. 2010, <http://www.scientificamerican.com/article.cfm?id=wind-farm-radar-clutter>.

- HAVLÍK, Vlastimil: *Přímá volba prezidenta. Jak, kým, ... Nebo vůbec ne? 31. 1. 2011.* In: Revuepolitika, <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1415/prima-volba-prezidenta>, 7. 3. 2011
- HILDE, Paal S.: *Slovak Nationalism and the Break-up of Czechoslovakia.* Europe-Asia Studies, 51, 1991, č. 1, s. 663 (www.jstore.org)
How Biomass Energy Works. In: Union of Concerned Scientists, http://www.ucsusa.org/clean_energy/technology_and_impacts/energy_technologies/how-biomass-energy-works.html, 9. 3. 2011
- HRUBAN, Robert: *Energetické suroviny v oblasti moravských Karpat.* In: Moravské Karpaty, http://moravske-karpaty.cz/priroda_soubory/suroviny/energeticke_suroviny.htm, 5. 4. 2011
- Informace o využívání biomasy.* In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektřiny/obnovitelne-zdroje/biomasa/informace-o-vyuzivani-biomasy.html>, 10. 3. 2011
- International Peace and Security.* In: United Nations Today, <http://www.un.org/aboutun/untoday/peacesec.htm>, 22. 2. 2010
- Jaderné elektrárny a obnovitelné zdroje energie.* In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/jaderne-elektřarny.htm>, 10. 3. 2011
- Jednání Bezpečnostní rady státu, 19. 2. 2010.* In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/jednani-bezpecnostni-rady-statu-68480/>, 1. 3. 2011
- JIREŠ, Jan: *Aktualizace Bezpečnostní strategie ČR: formalita, nebo příležitost?* In: http://www.natoaktual.cz/aktualizace-bezpecnostni-strategie-cr-formalita-nebo-prilezitost-1d3-/na_analyzy.asp?c=A110221_154732_na_analyzy_m02, 7. 3. 2011.
- JIREŠ, Jan: *Nová strategická koncepce NATO: mezi tradicí a inovací.* In: natoaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/nova-strategicka-koncepce-nato-mezi-tradici-a-inovaci-p09-/na_analyzy.asp?c=A101129_142807_na_analyzy_m02, 9. 3. 2011
- JIREŠ, Jan: *Příprava nové strategické koncepce po poločase a česká debata.* In: NATOaktual.cz, http://www.natoaktual.cz/priprava-nove-strategicke-koncepce-po-polocase-a-ceska-debata-pt4-/na_analyzy.asp?c=A100809_104943_na_analyzy_m02, 7. 3. 2011
- KING, Paul: *How does NATO needs to change?* In: NATO Review, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/EN/index.htm, 22. 2. 2010

Koaliční smlouva o vytvoření koalice rozpočtové odpovědnosti, vlády práva a boje proti korupci. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-74245/>, 7. 3. 2011

KLAUS, Václav: *10 let od rozdělení Československa.* In: Václav Klaus, <http://www.klaus.cz/clanky/2384>, 7. 3. 2011

KUBECZKA, Josef: *Bezpečnostní rada státu jednala o modernizaci tanků T-72, 19. 7. 2000.* In: Český rozhlas, <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/bezpecnostni-rada-statu-jednala-o-modernizaci-tanku-t-72>

LINKLATER, Magnus – KENNEDY, Dominic: *Wind farms a 'threat to national security'.* The Times, 4. 2. 2008, <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/environment/article3300814.ece>

MACHOTKOVÁ, Šárka: *Co je Schengen.* In: Euractiv.cz, <http://www.euroskop.cz/300/sekce/co-je-schengen/>, 17. 2. 2011

Ministerstvo obrany dokončuje Bilou knihu, podílí se i na aktualizaci Bezpečnostní strategie, 3. 3. 2011. In: Ministerstvo obrany České republiky, <http://www.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/ministerstvo-obrany-dokoncuje-bilou-knihu--podili-se-i-na-aktualizaci-bezpecnostni-strategie-cr-52374/>, 3. 3. 2011

Mise OBSE v Gruzii končí, prodloužení zablokovalo Rusko. IHNED, 22. prosince 2008, <http://zahranici.ihned.cz>.

Mýty a realita. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/jaderna-energetika/realita-a-myty-o-jaderne-energii.html>, 10. 3. 2011

Národní akční plán pro energii z obnovitelných zdrojů. MPO 2010, s. 2. Dostupné zde: Ministerstvo průmyslu a obchodu, <http://www.mpo.cz/dokument79564.html>, 6. 4. 2011

National Security Strategy, May 2010. In: The White House, <http://www.whitehouse.gov/issues/foreign-policy>, 8. 3. 2011

Nečas připustil prolomení limitů těžby. In: EnviWeb, 31. 3. 2011, <http://www.enviweb.cz/clanek/energie/85967/necas-pripustil-prolomeni-limitu-tezby>.

Nová doba, nové hrozby, nové reakce (videozáznam). In: NATO Review, http://www.nato.int/docu/review/2009/NATO_Change/NATO_new_threats/CS/index.htm, 22. 2. 2010

Obnovitelné zdroje. In: Energetická agentura Zlínského kraje, <http://www.eazk.cz/rubrika/obnovitelne-zdroje/>, 10. 3. 2011

PEHE, Jiří: *Vojenská versus energetická bezpečnost*. In: PEHE, <http://www.pehe.cz/Members/redaktor/vojenska-versus-energeticka-bezpecnost>, 5. 4. 2011

Plán práce Bezpečnostní rady státu na 1. pololetí 2011 s výhledem na 2. pololetí 2011. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/ppov/brs/cinnost/zaznamy-z-jednani/zaznam-ze-schuze-brs-konane-dne-29--listopadu-2010-78995/>, 1. 3. 2011

PONCAROVÁ, Jana: *Výkupní cena elektřiny výrazně klesne. Ohrozí to fotovoltaiku?* In: nazeleno.cz, 15. 1. 2010, <http://www.nazeleno.cz/energie/fotovoltaika-1/vykupni-cena-elektřiny-vyrazne-klesne-ohrozi-to-fotovoltaiku.aspx>, 10. 3. 2011

Pozorovatelé OBSE v České republice. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky, <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3796>, 23. 11. 2010

Prohlášení MZV ČR k rozhodnutí ODIHR/OBSE nevyslat na volby do ruské Dumy pozorovatelskou misi. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/udalosti_a_media/archivovane/prohlaseni_a_stanoviska/prohlaseni_mzv_cr_k_rozhodnuti_odihr.html, 23. 11. 2010

Prímá volba prezidenta, 29. 11. 2010. In: Vláda České republiky, <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/prima-volba-prezidenta--78534/>, 7. 3. 2011

Prímá volba prezidenta. In: SANEP.cz, <http://sanep.cz/sid=adc2f29217f0cc4f1129a32c44edb79b/pruzkumy/prima-volba-prezidenta-5/>, 7. 3. 2011

Prínosy větrné energie. In: Česká společnost pro větrnou energii, <http://www.csve.cz/cz/clanky/prinosy-vetrne-energetiky/191>, 10. 3. 2011

REYNOLDS, David: *Reading History: American Isolation*. In: History Today, 34, 1984, č. 3, březen, s. 50-52. (www.historytoday.com)

Rozdělení Československa potvrzeno. In: Neoaktuality.cz, <http://www.neoaktuality.cz/domaci/rozdeleni-ceskoslovenska-potvrzeno/>, 7. 3. 2011

RUEHLE, Michael: *NATO's new Strategic Concept on Energy*. In: World Security Network, 15. 2. 2010, http://www.worldsecuritynetwork.com/showArticle3.cfm?article_id=18538.

Rusko: Důvody výpadků dodávek ropy do ČR nejsou politické. iHned.cz, 14. 7. 2008, <http://ekonomika.ihned.cz/c1-25971280>

Rusové zostřili rétoriku, pohrozili kvůli podpisu radaru. iDNES.cz, 8. 7. 2011, http://zpravy.idnes.cz/rusove-zostrili-retoriku-pohrozili-kvuli-podpisu-radaru-png-/domaci.asp?c=A080708_161058_domaci_ban

SLÁDEK, Jiří: *Co podnikne Západ proti Kaddáfimu? Ve hře jsou tři scénáře pomoci povstalcům.* iHNed.cz, 8. 3. 2011, <http://zahranicni.ihned.cz/c1-51012660-tri-scenare-pomoci-libyjskym-povstalcum>

Schengen. In: Ministerstvo vnitra České republiky, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_en.htm, 17. 2. 2011

SCHUHOVÁ, Tereza: *Geotermální energie: Kolik elektřiny získáváme?* In: Nazeleno.cz, 11. 1. 2010, <http://www.nazeleno.cz/energie/geotermalni-energie-kolik-elektřiny-ziskavame.aspx>.

SCHUSTER, Robert: „*Je velice dobré, že mnohokrát pohřbívaná Visegrádská čtyřka se projevuje jako výrazný faktor, 10. 2. 2011.*“ In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_4/x2011_02_10_je_velice_dobre_ze_mnohokrat_pohrbivana_visegradska_ctyrka.html, 6. 3. 2011

Strach českých politiků ze zahraničních institucí chránících lidská práva přetrvává i po dvaceti letech od konce totality. In: Liga lidských práv, <http://www.llp.cz/cz/tiskove-zpravy/strach-ceskych-politiku-ze-zahranicnich-instituci-chranicich-lidska-prava-pretrvava-i-po-dvaceti-letech-od-konce-totality-z377>, 7. 3. 2011

Strategie národní bezpečnosti Ruské federace do roku 2020. Český překlad dostupný na internetových stránkách Britských listů je rozdělen na dvě části, přičemž první viz <http://blisty.cz/art/46859.html>, druhá viz <http://blisty.cz/art/46954.html>. Originální text v azbuce je k dispozici na webu Bezpečnostní rady Ruské federace, <http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>, 9. 3. 2011

ŠOLTÉS, Jozef: *Využitie biomasy pri výrobe tepla vo verejnom sektore.* In: Slovenská inovačná a energetická agentúra, http://www.siea.sk/bezplatne_poradenstvo_aktuality/c-430/prezentacie-zo-seminara-obnovitelne-zdroje-energie-potencial-a-obmedzenia/, 9. 3. 2011

Strategic Concept For the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organisation. In: NATO, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/index.htm>, 9. 3. 2011

The Schengen Area and Cooperation. In: Europa.eu, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_en.htm, 17. 2. 2011

ŠAFAŘÍKOVÁ, Kateřina – KUNDRA, Ondřej: *Z Bratrstva strach nemám*, 13. 2. 2011. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/archivy/clanky_a_projevy_ministra_schwarzenberga_4/x2011_02_14_z_bratrstva_strach_nemam.html, 6. 3. 2011

Transformace, prosperita a bezpečnost v multilaterálním rámci: koncepce české zahraniční politiky 2011-2017. In: Asociace pro mezinárodní otázky, <http://www.amo.cz/publikace/transformace-bezpecnost-a-prosperita-v-multilateralnim-ramci-koncepce-pro-ceskou-zahranicni-politiku-2011-2017.html>, 7. 3. 2011

UN at a Glance In: United Nations, <http://www.un.org/en/aboutun/index.shtml>, 22. 2. 2010

§ 43 Ústavy, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>, 4. 3. 2011

§ 67-72 Ústavy, Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>, 4. 3. 2011

V dostavbě Temelína má mít poslední slovo vláda. In: Euractiv, <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/v-dostavbe-temelina-ma-mit-posledni-slovo-vlada-007651>, 6. 4. 2011

Voda. In: Skupina ČEZ, <http://www.cez.cz/cs/vyroba-elektriny/obnovitelne-zdroje/voda.html>, 10. 3. 2011

VODIČKA, Karel: *Příčiny rozdělení Československa – analýza po deseti letech.* http://www.tahace.cz/vodicka_net/historcas2.pdf, 7. 3. 2011

Vodní elektrárny, geotermální energie. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/vodni-geotermalni-energie.htm>, 10. 3. 2011

VV proti Kocourkovi: Prolomení limitů je vyděračství. In: Parlamentní listy.cz, 14. 3. 2011, <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/191325.aspx>.

Výroba energie z biomasy. In: Alternativní zdroje energie, <http://www.alternativni-zdroje.cz/vyroba-energie-biomasa.htm>, 9. 3. 2011

What is NATO? In: North Atlantic Treaty Organization (dále jen NATO),

http://www.nato.int/cps/en/SID-BBC9B9CB-63827D61/natolive/what_is_nato.htm, 22. 2. 2010

What we do and how. In: OECD,
http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36761681_1_1_1_1_1,00.html, 23. 3. 2011

What is the World Trade Organisation? In: WTO,
http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact1_e.htm, 23. 3. 2011

WIESE, A. – VON HERMANNI, E. C. – DROSCH, M. – ORTMANS, W.:
Nutzung von Biomasse zur Energiebereitstellung in Deutschland. VGB
Powertech, 84, 2004, č. 6, s. 34-39. In: Refdoc.fr,
<http://cat.inist.fr/?aModele=afficheN&cpsidt=15889543>, 9. 3. 2011

YAN, Jinyue – ALVFORS, Per – EIDENSTEN, Lars – SVEDBERG, Gunnar:
A future for biomass. In: Mechanical Engineering Magazine Online,
<http://www.memagazine.org/backissues/membersonly/october97/features/biomass/biomass.html>, 9. 3. 2011

Zahraniční a bezpečnostní politika. In: Europa,
http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm, 23. 2. 2010

Zahraniční a bezpečnostní politika. In: Europa,
http://europa.eu/pol/cfsp/index_cs.htm, 23. 2. 2010

Zákon č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky,
http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

§ 6 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky,
http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

§ 16 zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. In: Portál veřejné správy České republiky,
http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701/.cmd/ad/.c/313/.ce/10821/.p/8411/_s.155/701?PC_8411_number1=2/1969&PC_8411_li=0&PC_8411_ps=10⩅, 3. 3. 2011

Zapojení ČR do činnosti OSN. In: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky,
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/osn/cr_v_osn/index.html, 23. 11. 2010

Zemní plyn. EnergyWeb,
http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=2&slovník_page=zem_plyn.html, 6. 4. 2011

ŽIŽKA, Jan: *Battle groups: EU není ani trpaslík, ani obr.* In: natoaktual.cz,
http://www.natoaktual.cz/battle-groups-eu-neni-ani-trpaslik-ani-obr-figs-na_analyzy.asp?c=A090803_132503_na_analyzy_m02, 12. 10. 2010

LITERATURA

Anketa časopisu All for Power: Je možné označit jaderné palivo jako obnovitelný zdroj energie? All for Power 2010, 4, č. 4, s. 64.

BACOVSKÝ, Václav – DOSTÁL, Vít – THIM, Michal: *Agenda pro českou zahraniční politiku 2010/Agenda for Czech Foreign Policy 2010.* Praha, Asociace pro mezinárodní otázky 2010, s. 36-41.

BUREŠ, Oldřich: *Operace na udržení míru OSN.* Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2007, 199 s.

BUREŠ, Oldřich – DUŠKOVÁ, Lenka: *Čeští vojáci a operace na udržení míru OSN.* Obrana a strategie, 2007, 2007, č. 2, s. 53-71.
(www.defenceandsecurity.eu)

BURCHILL, Scott: *Realism and Neo-realism.* In: BURCHILL, Scott a kol.: *Theories of International Relations.* New York, Palgrave Macmillan 2001, s. 70.

BUZAN, Barry – WAEVER, Ole – DE JAAP, Wilde: *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu.* Brno, Centrum strategických studií 2005, 272 s.

CETKOVSKÝ, Stanislav – FRANTÁL, Bohumil – ŠTEKL, Josef a kol.: *Větrná energie v České republice: hodnocení prostorových vztahů, environmentálních aspektů a socioekonomických souvislostí. Studia Geographica 101.* Brno, Ústav geoniky AV ČR 2010, s. 12.

CÍLEK, Václav – KAŠÍK, Martin: *Nejistý plamen.* Praha, Dokořán 2007, s. 21-22.

DANČÁK, Břetislav: *Základní principy a východiska energetické bezpečnosti*. In: DANČÁK, Břetislav – ZÁVĚŠICKÝ, Jan (eds.): *Energetická bezpečnost a zájmy České republiky*. Brno, Masarykova univerzita 2007, s. 14-16.

DRULÁK, Petr: *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha, Portál 2003, s. 72-73.

DURCH, William J. (ed): *The Evolution of UN peacekeeping: case studies and comparative analysis*. New York, St.Martin's Press 1993, 509 s.

EICHLER, Jan: *Mezinárodní bezpečnost na počátku 21. století*. Praha, Ministerstvo obrany České republiky- Agentura vojenských informací a služeb 2006, s. 28-29.

FIDLER, Jiří – MAREŠ, Petr: *Dějiny NATO*. Praha, Paseka 1997, 243 s.
NATO se věnuje také ASMUS, Ronald D.: *Dvere do NATO: ako sa Aliancia prispôsobila novým časom*. Bratislava, Kaligram 2002, 425 s.

FILAKOVSKÝ, Karol: *Možnosti využití energie větru, větrné elektrárny*.
CENEK, Miroslav a kol.: *Obnovitelné zdroje energie*. Praha, FCC Public 2001, s. 91.

GAJDOŠ, Martin: *Vláda jako aktér zahraniční politiky České republiky*. In: KOŘAN, M. –

HRABÁLEK, M. (eds): c.d., s. 43.

GIEGERICH, Bastian – WALLACE, William: *Foreign and Security Policy: Civilian Power Europe and American Leadership*. In: WALLACE, Helen – POLLACK, Mark A. – YOUNG, Alasdair R. (eds): *Policy-Making in the European Union*. New York, Oxford University Press 2010, s. 453.

HUNTIGTON, Samuel: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York, Simon and Schuster 2003, 367 s.

JERVIS, Robert: *Offense, Defense and the Security Dilema*. In: ART, Robert J. – JERVIS, Robert (eds.): *International politics: enduring concepts and contemporary issues*. New York, Pearson Longman c2005, s. 178-

JIRÁSEK, Jakub – SIVEK, Martin – LÁZNIČKA, Petr: *Ložiska energetických surovin*. Ostrava, Anagram 2010,
http://geologie.vsb.cz/loziska/loziska/loziska_energetickych_surov.html.

JONES, Walter S.: *The Logic of International Relations*. New York, HarperCollins Publishers Inc. 2002, s. 577.

KLÍMA, Karel: *Ústavní právo*. Plzeň, Aleš Čeněk 2010, s. 518.

- KLIMEK, Antonín – KUBŮ, Eduard: *Československá zahraniční politika 1918-1948: kapitoly z dějin mezinárodních vztahů*. Praha, Institut pro středoevropskou kulturu a politiku 1995, s. 31-32.
- KOŘAN, Michal – HRABÁLEK, Martin (eds): *Česká zahraniční politika: aktéři, struktura, proces*. Brno, Mezinárodní politologický ústav 2007, 156 s.198.KYSELA, Jan: Česká republika mezi poloprezidentským a parlamentním režimem? *Politologická revue*, 12, 2005, č. 1, s. 19.
- KRPEC, Oldřich: *Ministerstvo průmyslu a obchodu jako aktér zahraniční politiky České republiky*. In: KOŘAN, M. – HRABÁLEK, M. (eds): c.d., s. 99.
- KUBÍN, Miroslav: *Energetika: perspektivy – strategie – inovace v kontextu evropského vývoje*. Jihomoravská energetika, s. 244.
- KUNDRÁ, Ondřej – SPURNÝ, Jaroslav: *Ropná pomsta*. Respekt 2008, č. 31, s. 19.
- KYSELA, Jan: Česká republika mezi poloprezidentským a parlamentním režimem? *Politologická revue*, 12, 2005, č. 1, s. 19.
- LÁZŇOVSKÝ, Matouš – KREJČÍ, Martin: *Vany nabitě elektrinou*. Ekonom 2010, č. 50, s. 34.
- LEŠKA, Vladimír: *KBSE / OBSE minulost, přítomnost, perspektivy*. Praha, Karolinum 1997, 197 s.
- MAN, Vlastislav- SCHELLE, Karel: *Základy ústavního práva České republiky*. Praha, Eurolex Bohemia 2006, s. 82.
- MAREŠ, Miroslav: *Bezpečnost*. ZEMAN, Petr a kol.: *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno, Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně 2002, s. 13.
- MARKEL, M.: *Historické souvislosti bezpečnostní politiky České republiky*. In: KRÍŽ, Zdeněk a kol.: c.d., s. 18-24.
- MOLEK, Pavel: *Čl. 67 [Charakteristika a složení vlády]*. In: BAHÝLOVÁ, Lenka a kol.: *Ústava České republiky: komentář*. Praha, Linde Praha 2010, s. 830.
- MUSIL, Petr: *Globální energetický problém a hospodářská politika se zaměřením na obnovitelné zdroje*. Praha, C. H. Beck 2009, s. 61.
- PROROK, Vladimír: *Energetická bezpečnost – pojetí a přístupy*. In: *Energetická bezpečnost – geopolitické souvislosti (projekt Nadace ČEZ)*. Praha, Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha 2008, s. 9.

PAVLÍČEK, Václav a kol.: Ústavní právo a státověda. II. Díl: Ústavní právo České republiky, Část 1. Praha, Linde 2001, s. 325-328.

PASTOREK, Zdeněk: *Využití biomasy k energetickým účelům*. CENEK, Miroslav a kol.: *Obnovitelné zdroje energie*. Praha, FCC Public 2001, s. 139

PERČAN, Vilém: *Praha – Washington – Praha: depeše velvyslanectví USA v Československu v listopadu a prosinci 1989 / Prague – Washington – Prague. Reports from the United States Embassy in Czechoslovakia, November – December 1989*. Praha, Knihovna Václava Havla 2004, 765 s.

REYNOLDS, Philip Alan: *An Introduction to International Relations*. New York, Longman Publishing 1994, s. 228-240.

ROSKIN, Michael – BERRY, Nicholas: *An Introduction to International Relations*. New Jersey, Prentice Hall 1990, s. 33-35.

SADOWSKI, Rafal – MUŠ, Jan (eds): *The Western Balkans and European Integration. Prospects and Implications*. Warszawa, Office of the Committee for European Integration 2008, 118 s.

SOBOTA, Jiří: *Tenkrát v lednu. Plynová válka vyhovuje Moskvě i Kyjevu. Co s tím?* Respekt 2009, č. 3, s. 13.

STEJSKAL, Libor: *Bezpečnost, její koncept a souvislosti*. In: BALABÁN, Miloš – DUCHEK, Jan – STEJSKAL, Libor (eds.): *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha, Karolinum 2008, s. 11-32.

ŠOLLE, Zdeněk: *Století české politiky: počátky moderní české politiky od Palackého a Havlíčka až po realisty Kaizla, Kramáře a Masaryka*. Praha, Mladá Fronta 1998, s. 232.

ŠTĚTKA, Jiří: *Imperium Romanum*. Ekonom 2010, č. 50, s. 17.

TESAŘ, Karel: *Pojem bezpečnost a jeho definice*. In: KŘÍŽ, Zdeněk a kol.: *Česká republika v bezpečnostní architektuře Evropy*. Praha, Ministerstvo obrany ČR 1998, s. 7.

TAYLOR, Peter J. – FLINT, Collin: *Political Geography: world-economy, nation-state and locality*. Prentice Hall 2000, s. 371.

VITVAR, Jan H.: *Mrazivá lekce*. Respekt 2009, č. 4, s. 14.

YERGIN, Daniel: *Ensuring Energy Security*. In: Foreign Affairs, březen/duben 2006.

ZBOŘIL, František: *Československá a česká zahraniční politika: minulost a současnost*. Praha, Leges 2010, s. 379.

ZELENKA, Robert: *Stopka pro pekelnou energii*. Ekonom, 2011, č. 4, s. 20-21

ZELENKA, Robert: *Temelín si dává načas*. Ekonom 2011, č. 8, s. 28.

ZELENKA, Robert – ROZMAJZL, Lukáš: *Jádro děsí. Svět chystá kontroly*. Ekonom 2011, č. 11, s. 39.

ABSTRAKT

Práce se zabývala bezpečností České republiky se zaměřením na energetickou bezpečnost země. Cílem bylo potvrdit hypotézu, která zněla: *Nahrazení ruských dodávek fosilních paliv snížením podílu obnovitelných zdrojů energie a jádra zvyšuje energetickou bezpečnost ČR*. Hypotéza mohla být zodpovězena následujícími výzkumnými otázkami: *Je vůbec reálné nahrazovat ruské dodávky? Existuje adekvátní možnost je v nějaké (jaké) době obejít?*

Nejprve autorka podložila práci teoreticky, ve druhé kapitole se zabývá bezpečností České republiky v kontextu aktérů a strategií. Třetí kapitolou je případová studie na energetickou bezpečnost s využitím SWOT analýzy pro definování hlavních silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb jednotlivých druhů energie z pohledu ČR. Na konci kapitoly byly shrnuty poznatky analýzy a zodpovězeny výzkumné otázky.

Výsledkem práce bylo potvrzení stanovené hypotézy a zjištění, že nahrazovat ruské dodávky fosilních paliv reálné je, pakliže dojde k navýšení podílu obnovitelných a nezařaditelných zdrojů, větší propojenosti evropských produktovodů. Expanzivní politika Ruské federace tím ztratí jednu ze zbraní, jimiž se dnes snaží ovládat jiné země, zvýší se energetická bezpečnost ČR a v důsledku toho i bezpečnost vojensko-politická.

ABSTRACT

This thesis dealt with the security of the Czech Republic, specifically focusing on energy security of the country. The aim was to prove following hypothesis: *Replacing Russian fossil fuels supplies by increasing a proportion of both renewable and nuclear energy increases energy security of the Czech Republic*. This hypothesis could be answered with the following research questions: *Is it even realistic to replace Russian supplies? Is there an adequate option to circumvent these supplies and what would be an estimated timeline to do this?*

At first, the author has theoretically supported the thesis. The second chapter is focused on the security of the Czech Republic concerning its actors and strategies. The third chapter is a case study on energy security using the SWOT analysis to define the main strengths and weaknesses, opportunities and threats from the point of view of the Czech Republic. At the end of the chapter were findings that the SWOT analysis concluded. The research question was also answered at the end of the third chapter.

As a result, the stated hypotheses was proved and the author found out that replacing Russian fossil fuels supplies is realistic if the renewable and unclassifiable energy sources are increased and if the European pipelines are more interconnected. The expansion policy of Russian Federation would therefore lose one of its weapons that Russia uses currently when trying to control other countries. As a result, the energy security of the Czech Republic would be increased and this would lead to higher level of military-political security.